

מִיָּם חַיִּים

לקט

שאלות המצוות

בימי מגיפת הקורונה

(עם פסקי גדולי ההוראה)

ההלכות נערכו ע"י

רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

מופץ חינם לזיכוי הרבים (תש"פ)

ההלכות הופיעו בגיליונות

”כרם חרם”

(391 - 400)

כל הזכויות שמורות

תוכן עניינים

רמז למצב הקורונה מן התורה, מנין?

5 ..... **תפילה בציבור במרפסות ובחצרות**
 • צירוף בין בתים • שביל המפסיק • שומע מנין מתפללים • עניית דבר שבקדושה ע"י
 רמקול • יושב בבית ושומע דברי קדושה • תפילה בבית כנסת או בחצר • לעבור בחצר
 שמתפללים בה •

7 ..... **תפילה ביחידות**
 • שחרית ותיקין-מנחה בתפילין • ברכות השחר לאחר התפילה כדי שיענו אמן • אמירת
 'קדושה' של "יוצר אור" כשמתפלל ביחידות • מעריב ביחיד או תשלומין בציבור •

8 ..... **הלכות תפילה**
 • תפילת שמו"ע עם מסכה • מטריה בשעת תפילה • מטריה או מעיל גשם • מסכה פוטרת
 מסעיף בשו"ע •

8 ..... **ברכת כהנים**
 • אין מים לנטילת ידיים לברכת כהנים •

9 ..... **תחנון**
 • תחנון ונפילת אפיים בלי ספר תורה • תחנון כשאחד המתפללים אָבֵל בתוך השבעה •
 בעל ברית במנין מרפסות •

10 ..... **קריאת התורה**
 • הוצאת ספר תורה • קריאת התורה באדם אחד • ציבור שאין להם ספר תורה • קריאת
 התורה לאחר התפילה • קריאת התורה פעם שניה עבור אחרים • השלמת הפרשיות • לא
 קראו פרשת בהר בחקותי • השלמת הפרשיות בימי חול • השלמת הפרשיות מלפני כמה
 שבועות • השלמת קריאת שני וחמישי • נפל צד אחד של ספר תורה •

13 ..... **נטילת ידיים**
 • אכילת פת בכפפות • נטילת ידיים בכלי חד פעמי •

14 ..... **ברכות**
 • אדם ללא חוש ריח לענין ברכת הנהנין • ברכת הנהנין בלי טעם וריח • ברכת "הגומל"
 לאחר מחלת הקורונה • אמירת "נשמת" • ברכת האילנות בעציץ שאינו נקוב • ברכת
 "שהחיינו" בכניסה מחדש לבית הכנסת • ברכת "שהחיינו" וברכת "שחלק מחכמתו",
 מה קודם •

15 ..... **שבת**
 • הדלקת נר במקום הבידוד • מתי הציבור מקבל שבת • אמירת "ויכולו" ביחידות •
 ברכת "מגן אבות" בליל שבת • "יקום פורקן" ביחידות • אמירת "אנעים זמירות" בלי
 ספר תורה • אמירת "ואני תפילתי" כשאין קריאת התורה • הבדלה לחולי קורונה •

17 ..... **מלאכות שבת**
 • לבישת מסכה בשבת • לפרוס ניילון בשבת מעל ספר תורה • שימוש ב"אלכו-ג'ל"
 לחיטוי הידים בשבת • נפלה הטלית על שיש • טלטול הסידור והחומש מביתו לחצר
 ולרחוב • מי שלא מטלטל אפילו בחצרו • הנחת הסידור ע"ג כותל של שכנו • כיסא
 ברחוב עם חומש וסידור • אי אכילת העירוב בגלל הקורונה •

20 ..... **ראש חודש**
 • יו"כ קטן בערב ר"ח אייר • תפילת יום כיפור קטן ביחידות • הלל לאחר שחרית או
 בציבור •

- 21 ..... **קידוש לבנה** .....
 • קידוש לבנה מתוך הבית • קידוש לבנה מחדר בידוד •
- 21 ..... **סליחות בה"ב** .....
 • אמירת סליחות שני וחמישי ביחידות • אמירת סליחות לפני התפילה או אחריה •
- 22 ..... **ספירת העומר** .....
 • תפילה במנין או "תמימות" • בעל ברית בבית חולים •
- 22 ..... **יום טוב** .....
 • קריאת שיר השירים בשביעי של פסח • קריאת מגילת רות ביום ראשון בחו"ל •
 • קריאת מגילת רות לאחר קריאת התורה • עמידה בשעת קריאת עשרת הדברות • אמירת
 "יזכור" ביחיד • אמירת "אב הרחמים" ביו"ט בלי הזכרת נשמות • אמירת "ותערב
 לפניך עתירתנו" • נתנו עוגת גבינה למשטרה ביו"ט •
- 24 ..... **ברית מילה** .....
 • סנדק פעמיים • סנדק גוי • דחיית ברית ביום אחד עבור חברו •
- 24 ..... **ניחום אבלים** .....
 • ניחום אבלים בטלפון •
- 25 ..... **חופה** .....
 • חופה בתוך הבית • חתן וכלה שלא רצו לשתות • ברכות החופה בלי להחזיק את
 הכוס •
- 25 ..... **דיני ממונות** .....
 • קנה מוצר ונגנב לפני שקיבלו • הפחדת אנשים באוטובוס • נאסר עליו לפתוח את
 החנות • דמי מקדמה לצלם • דמי ביטול עבודה למנקה של ביהכ"נ • מטפלת שלא רוצה
 לעבוד • גננת שלא לובשת מסכה • לפטר מגיד שיעור שלא רוצה ללמד •
- 27 ..... **ענינים שונים** .....
 • עשיית מחיצה מסכך של סוכה • טבילת כלי במקוה של אנשים • הורדת שערות
 שנתלבנו מחמת צבע או חומר • בן לגלח את אביו • קנה רמקול מכספי מעשר ונתבטל
 המנין • שני חולים לפניו • לבישת מסכה מצד ימין • מסכה לכהן בשעת עבודה במקדש •
 המקור ללבישת 'מסכה' בעת מגיפה • "שומר פתאים ד"י" •
- בעקבות בתי הכנסת שהיו סגורים למשך כחודשיים, יש להתחזק בהלכות כבוד בית**
הכנסת, ולדקדק ולשמור בהם הליכות והלכות 30
 • סעודת מצוה בבית הכנסת • דיבורים בבית הכנסת • ללוות, להלוות או לחתום ערבות
 מכירת חמץ בבית הכנסת • מכירת ספרים • נשיקת יד רבו או בניו בבית הכנסת •
 יריקה בבית הכנסת • קדושת בית הכנסת בעזרת נשים •

קורונה = 367
 "ה' ימלוך לעולם ועד" = 367

המחלה קורונה = 455
 "מלא כל הארץ כבודו" = 455

רמז למצב הקורונה מן התורה, מניין?

◀ בתורה יש 5,845 פסוקים, הפסוק ה-5,780 שזה כמו השנה ה' אלפים תש"פ הוא בפרשת האזינו (דברים ל"ב, כ"ח): **"כִּי גֹי אֶבֶד עַצְוֹת הָמָּה וְאִין פָּהֶם תְּבוֹנָה"**, וזה ממש המצב שבו אנו נמצאים, כל העולם אומרים שאין להם בזה תבונה, ונקוה שזה בע"ה יביא את כולם למצב של **"יִכִּירוּ וִידְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי תְּבֵל כִּי לֹךְ תִּכְרַע כָּל בָּרֶךְ"** (שמעתי).

תפילה בציבור במרפסות ובחצרות**צירוף בין בתים**

◀ **שאלה:** כשרוצים לצרף עשרה אנשים למנין, האם ראייה מצטרפת רק מהחצר לבית, או אפילו משני בתים נפרדים מצטרפים אם רואים זה את זה?

תשובה: אפילו בשני בתים ממש מצטרפים אם רואים זה את זה (משנ"ב סי' נ"ה ס"ק נ"ז), ובמקום הדחק אפשר להקל (שם) והמצב הנוכחי בודאי נחשב לדחק, ואפשר לכתחילה להתפלל כן, ובפרט אם אחד עומד בחצר והשאר במרפסות יש להקל יותר (משנ"ב שם ס"ק נ"ב, וע"ע "ערוך השולחן" סעיף כ').

ולכן למעשה אפשר באופן זה לצרף בין ליקדישי ובין ליקדושה' בין לחזרת הש"ץ ובין לקריאת התורה, והאופן המהודר ביותר שהש"ץ או בעל קורא וספר התורה, יעמדו במקום שרואים עשרה אנשים, כגון בחצר (כמובן רק אחד מהם ולא שניים, משום זהירות מהמחלה), ואם אין כזאת אפשרות, אפשר להקל גם כשלא רואים עשרה, אלא אחד רואה את השני, והשני את השלישי וכו'.

להסתכל על כולם

◀ **שאלה:** כשהש"ץ עומד למטה, ורואה שכולם מתפללים במרפסות, האם גם הם צריכים להסתכל עליו, או בזה שהוא רואה אותם נחשב צירוף למנין?

תשובה: אם הוא רואה אותם, אפילו אם הם מסתכלים לכיוון אחר (כגון למזרח) יש כאן צירוף למנין, כמבואר בשו"ע (סי' נ"ה סעיף י"ד) שאחד העומד מחוץ לבית הכנסת ומסתכל לכיוונם, אפילו אם הם לא מסתכלים עליו נחשב לצירוף למנין (כמבואר שם).

שביל המפסיק

◀ **שאלה:** שביל הרבים המפסיק בין הבנינים, האם זה מפסיק לצירוף המנין?

תשובה: אלו שיש להם מנינים במרפסות או בחלונות למעלה, אין השביל מפסיק כלל היות שרשות הרבים הוא רק עד עשרה טפחים ולא יותר (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

וכמו כן אם הש"ץ עומד למטה בשביל או ברשה"ר הרי כאילו כולם ביחד למטה, היות שרואים אותו (עי' שו"ע סי' נ"ה סעיף י"ד), וכולם מצטרפים יחד.

ולמעשה, אפילו מי שגר בקומת קרקע ושביל מפסיק מקילים, שנחשב צירוף למנין, ודוקא לענין זימון מבואר בשו"ע (סי' קצ"ה) שאין זה צירוף, אבל לענין תפילה יש צירוף (עי' "שערי תשובה" סי' נ"ה ס"ק ט"ו, וע"ע סידור "בית יעקב" להגר"י עמדין זצ"ל הלי הנהגת הסעודה עמ' קי"ט אות ח' שגם בזימון יש ספק שמא רשה"ר לא מפסיק).

שומע מנין מתפללים

◀ **שאלה:** המתפלל בביתו ושומע את הש"ץ ממנין אחר, אבל אינו רואה אף אחד מהמתפללים, האם יכול להתפלל אתם מביתו ונחשב כמתפלל בציבור, ויכול לענות גם ליקדיש' ולקדושה'?

תשובה:

א. לענין 'קדיש ו'קדושה', מי ששומע את הש"ץ, אפילו אם אינו רואה אותו יכול לענות על 'קדיש' ו'קדושה' ו'ברכו', וכן יכול לשמוע קריאת התורה וחזרת הש"ץ (שו"ע סי' נ"ה סעיף כ' ומשנ"ב ס"ק ס"א).

ב. לענין תפילה עם הציבור, י"א שאם מתפלל בבית אחר ולא רואה אותם אין זה נחשב שמתפלל בציבור ("חיי אדם" כלל ל' ס"א, משנ"ב ס"ק נ"ח בשם הרדב"ז), רק יש לו מעלה של תפילה בשעה שהציבור מתפללים (כמבואר בשו"ע סי' צ' סעיף ט'), אבל דעת הרבה מהאחרונים שגם אם אינו רואה אותם, אבל שומע מנין אחר שיש שם עשרה מתפללים (כגון שהש"ץ רואה עוד תשעה מתפללים) נחשב מתפלל עם הציבור ("מחזיק ברכה" להחיד"א סי' נ"ה ס"ק ח', "שערי תשובה" שם ס"ק י"ד, "ערוך השולחן" שם סעיף כ"ג, "כף החיים" שם ס"ק ע"ג, "ארחות רבינו" ח"ג עמ' ר"ח בשם ה"חזון איש" ועוד הרבה אחרונים).

ולכן לכתחילה בודאי עדיף להתפלל במקום שרואה את הציבור, או על כל פנים שרואה אחד מהמתפללים, אבל בתקופה זו שעדיף למעט ביציאה מהבית יכול לסמוך על כל האחרונים הנ"ל שנחשב תפילה עם הציבור ויתפלל מביתו.

עניית דבר שבקדושה ע"י רמקול

◀ **שאלה:** האם אפשר לענות כאשר שומעים 'קדיש', 'ברכו' ו'קדושה' מהמרפסת דרך רמקול, ומה הדין כששומע בשידור חי דרך "קול הלשון"?

תשובה:

א. מי ששומע ברכה דרך רמקול לא יוצא יד"ח הברכה.
ב. כשיש עשרה אנשים ששומעים את הש"ץ בלי רמקול, כבר חל עליו שם תפילה וברכה, וכל מי ששומע, גם אם זה דרך הרמקול, יכול לענות על 'קדושה', 'קדיש' או אמן (דלא גרע מאלכסנדריה שבמצרים שלא שמעו כלום וידעו לענות רק ע"י הנפת הדגל), (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

ג. ומה"ט מי שאין לו מנין כלל ליד ביתו, או שנמצא בבידוד ואינו יכול ללכת להתפלל במנין, יכול לבקש מאחד המתפללים שיצלצל אליו ויכול לענות גם בטלפון (הגר"נ קרליץ זצ"ל). וכן יש אפשרות לשמוע תפילות במנין בשידור חי דרך "קול הלשון", וזו עצה טובה שלפחות יוכל לענות לדברים שבקדושה.

יושב בבית ושומע דברי קדושה

◀ **שאלה:** היושב בביתו ושומע מחצרות הסמוכות אמירת 'קדיש' או 'קדושה' או "ברכו", האם חייב לענות?

תשובה: הכלל הוא, אם זה בתוך אותה חצר שהוא מצטרף עמהם אז חייבים לענות על כל דברי הקדושה, אבל אם שומע מרשות אחרת לא חייב לענות, ובכל זאת מותר לענות ויש לו מצוה (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

תפילה בבית כנסת או בחצר

◀ **שאלה:** האם ראוי לחזור ולהתפלל בבית הכנסת גם אם עי"ז יהיו כמה זקנים שיתפללו בלי מנין כי אינם יכולים עדיין לחזור, או עדיף להתפלל בחצר יחד אתם?
תשובה: עדיף להמשיך ולהתפלל בחצר כדי לאפשר לזקנים שגם הם יתפללו במנין (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

לעבור בחצר שמתפללים בה

◀ **שאלה:** האם מותר לעבור בשביל הנמצא בחצר שבה מתפללים, או מכיון שזה מקום תפילה אסור לעשות שם קפנדריא?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' קנ"א ה') שלא יכנס לבית הכנסת בפתח זה לעשותו דרך לצאת בפתח השני, ואם היתה דרך עוברת קודם שנבנה בית הכנסת, מותר.

ולפי"ז בנד"ד שהדרך היתה שם קודם מותר לעבור שם, אולם עיי' "אליה רבה" (סי"ק ח') שכתב למעשה דלא ראוי לעשות קפנדריא גם באופן זה (וכ"כ כס"מ הלכות תפילה פרק י"א ה"ח, וכן נשמע קצת מגמרא מגילה כ"ז: א"ר אלעזר בן שמוע מימי לא עשיתי קפנדריא לבית הכנסת, משמע אפילו באופן שמותר). עכ"פ אם שוהה שם מעט או קורא פסוק - מותר ("ביאור הלכה" ד"ה לעשותו).

ולמעשה, כיון שאין זה מקום תפילה קבוע כלל, ואנחנו מחכים כל רגע לחזור ולהתפלל בבית הכנסת, אין צריך להחמיר ובפרט שהיתה שם דרך עוד קודם.

תפילה ביחידות

שחרית ותיקין – מנחה בתפילין

◀ **שאלה:** מי שמתפלל ביחידות (בגלל המצב הנוכחי) האם יש לו עצה שיחשב כתפילה בציבור?

תשובה:

א. מי שמתפלל שחרית בזמן ותיקין יכול להתפלל ביחידים אם אין לו מנין ("ביאור הלכה" סי' נ"ח סעיף א' ד"ה ומצוה), ואפילו מי שלא רגיל בכך רק רוצה להתפלל ותיקין פעם אחת, גם יכול לעשות כן כן (הגר"ח קניבסקי שליט"א, ועיי' "קובץ תשובות" ח"א תשי"ט). ולכן אפילו אם יש לו מנין במרפסות בשעה מאוחרת אם מעונין יכול להתפלל כותיקין ביחידות.

ב. בתפילת מנחה אם לובש תפילין נחשב כתפילה בציבור (עפ"י מג"א סי' ס"ו ס"ק י"ב, וכן מובא בשם ח"חזון איש" זצ"ל).

ברכות השחר לאחר התפילה כדי שיענו אמן

◀ **שאלה:** המקפיד כל בוקר לפני התפילה לברך את הברכות ליד אחרים כדי שיענו עליהן אמן, (עי' משנ"ב, סי' קס"ז ס"ק כ'), שע"י שעונים אמן הברכה חשובה יותר, ועיי' "כף החיים" סי' קכ"ד ס"ק ל"א בשם הזוהר הקדוש), ועכשיו עקב המצב אין מי שישמע ויענה אמן אלא רק לאחר התפילה, האם עדיף לחכות ולומר את הברכות לאחר התפילה כדי שמישהו יענה אמן, או לומר ביחידות לפני התפילה?

תשובה: אין ראוי לאחר את הברכות, ועדיף לאומרן מיד לפני התפילה כסדר שתיקנו (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

אמירת 'קדושה' של 'יוצר אור' כשמתפלל ביחידות

◀ **שאלה:** למי שאין לו מנינים במרפסות ומתפלל ביחידות כל יום, האם מותר לו לומר את ה'קדושה' שבברכת 'יוצר אור'?

תשובה: השו"ע (סי' נ"ט סעיף ד') הביא פלוגתא בזה, אם יחיד אומר 'קדושה' שבי"יצר אור", וכבר כתב הרמ"א שהמנהג הוא שיחיד אומרה, עיי' שם. ובכל זאת כתב המשנ"ב (סי"ק י"א) שנכון להדר ולאומרה בניגון ובטעמים, וכ"כ הפמ"ג בשם ה"לבוש" כתב שטוב להדר בזה, עיי' שם.

מעריב ביחיד או תשלומין בציבור

◀ **שאלה:** בגלל המצב אין בחצר מנין לתפילת מעריב, האם עדיף להתפלל מעריב ביחידות, או לחכות עד מחר ולהתפלל תשלומין בשעה שהציבור מתפללים ויהיה לו מנין?

תשובה: פשוט שחייב להתפלל מעריב אפילו שהוא ביחידות, מכיון שזה חיובו עכשיו, ולא יחכה למחר להתפלל תשלומין, שזה רק בדיעבד למי שלא התפלל.

הלכות תפילהתפילת שמו"ע עם מסכה

◀ **שאלה:** האם אפשר ללבוש מסכה בשעת תפילת שמו"ע, או שמא מכיון שצריך לראות עצמו כאילו עומד לפני המלך ומדבר באימה (משנ"ב סי' צ"א ס"ק א'), שמא אין זה כבוד לעמוד ולהתפלל עם מסכה?

תשובה: היות שמצד הבריאות חייבים ללבוש מסכה, אפילו לפני מלך היה לובש מסכה זו. (ומאן מלכי רבנן, גם ליד רבינו חיים קניבסקי שליט"א המשפחה לובשת מסכות). יכול ללבוש אותה גם בשעת תפילת שמו"ע.

מטריה בשעת תפילה

◀ **שאלה:** באירופה מתפללים בחצרות בגלל הנגיף, ויורד שם הרבה גשם, האם אפשר להחזיק מטריה ביד בשעת התפילה?

תשובה: אע"פ שאסור להחזיק דברים בידו בעת התפילה, כיון שזה לצורך התפילה מותר, והגם שנחשב עומד לפני מלך, כי גם לפני המלך היה מחזיק מטריה אם היה יורד גשם.

מטריה או מעיל גשם

◀ **שאלה:** האם יש הבדל אם מתפלל עם מטריה בידו או שמא עדיף לשים מעיל גשם שהכובע עולה על כל הראש?

תשובה: במנחה ובמעריב אם אפשר עדיף מעיל גשם עם כובע, שאז זה מכסה את כל הראש, אבל בשחרית שהוא לובש תפילין, יש ענין לכתחילה לא לכסות את התפילין, וכדכתיב: "וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך", (שו"ע סי' כ"ז סעיף י"א, ומשנ"ב ס"ק מ"ה), ולכן עדיף שיחזיק מטריה, ואז התפילין נשארות מגולות.

מסכה פוטרת מסעיף בשו"ע

◀ **חידה:** איזה סעיף בשו"ע מדיני תפילה לא מתקיים אם לובש מסכה בשעת התפילה?

תשובה:

א. מי שיש לו מום בפניו אסור לו לעלות לדוכן משום שזה יגרום שיסתכלו עליו ויסיחו דעתו מן הברכות (שו"ע סי' קכ"ח סעיף ל', ומשנ"ב ס"ק ק"ח), אולם אם לובש מסכה המסתירה את פניו, מותר.
ולמעשה, מכיון שהכהנים ממילא מכסים פניהם עם הטלית, ומותר גם למי שאין לו מסכה (שו"ע שם סעיף ל"א).

ב. מי שמפקח באמצע תפילת שמו"ע צריך להניח ידו על פיו שלא תראה פתיחתו (שו"ע צ"ז סעיף א'), אבל אם יש לו מסכה אין לו צורך להניח ידו על פיו שהרי בין כך לא רואים.

ברכת כהנים

אין מים לנטילת ידים לברכת כהנים

◀ **שאלה:** כהן המתפלל בחצר בגלל המצב ואין שם מים לנטילת ידים לפני ברכת כהנים, מה יעשה?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' קכ"ח ו') אע"פ שנטלו הכהנים ידיהם שחרית חוזרים ונוטלים ידיהם עד הפרק, ע"י שם, וסמכו על הפסוק: "שאו ידיכם קודש", ר"ל שיקדשו הידים, ואח"כ יוברכו את ד', והינו תיכף לקדושה ברכה (משנ"ב ס"ק י"ט), ובכל זאת אם אין לו מים, כתבו האחרונים שאפשר לסמוך על שיטת הרמב"ם שנטילת שחרית מספיקה, ובתנאי שלא הסיח דעתו משמירת הידים (משנ"ב ס"ק כ'). ולפ"ז בנד"ד שאין לו היכן ליטול ידיו לפני ברכת כהנים, יטול ידיו לפני התפילה ולא יסיח דעתו מלשמור ידיו עד לאחר נשיאת כפים.

תחנון

תחנון ונפילת אפיים בלי ספר תורה

◀ **שאלה:** המתפללים במרפסות בגלל המצב, ואין להם ספר תורה, האם צריכים לומר תחנון ונפילת אפיים, והאם יש חילוק בין ירושלים לשאר המקומות?

תשובה:

- א. אומרים תחנון אפילו כשאין ספר תורה, אבל לא עושים נפילת אפיים (עם הראש) אלא אומרים אותו בישיבה רגילה.
- ב. ואפילו אם יש ספר תורה במקום אחר שמביאים אותו לצורך קריאת התורה, מ"מ אם בשעת אמירת תחנון ספר התורה עדיין לא הגיע והוא נמצא במקום אחר, אין לעשות נפילת אפיים.
- ג. מי שיש לו ספר תורה בביתו, אפילו שהוא מתפלל ביחיד, נופל על אפיו (משנ"ב שם ס"ק י"א).
- ד. ויש סוברים שאם יש שם שאר ספרים, גם יש ליפול על פניו (משנ"ב שם בשם אחרונים, וכן נהג בעל ה"הקהילות יעקב" זצ"ל למעשה "ארחות רבינו" ח"ב עמ' ס"ז), ואפילו אם יש רק חומשים וסידורים אפשר לעשות נפילת אפיים (הגר"ח קניבסקי שליט"א).
- ה. הטעם שאין נופלים אפיים בלי ספר תורה הוא משום שכתוב בפסוק: "ויפול על פניו לפני ד'" (משנ"ב ס"ק י"א), והיות שכל ירושלים נקראת "לפני ד'", נוהגים שם ליפול אפילו בלי ספר תורה (ספר "ארץ ישראל" פרק א' סעיף ט' להגרי"מ טיקוצינסקי זצ"ל), ולכן אפילו אדם זר שמגיע לירושלים ינהג כך, ואין זה נחשב שינוי מנהג (שו"ת "אגרות משה" יו"ד ח"ג תשי"ק כ"ט), והמנהג היום בכל ירושלים אפילו שלא בתוך החומות ליפול, אבל המדקדקים נוהגים מחוץ לחומות לומר תחנון בלי נפילה (הגר"ש זצ"ל אויערבך זצ"ל מובא במשנ"ב מהדורת "דרשו" ב"ביאורים ומוספים" שם).

תחנון כשאחד המתפללים אֵבֶל בתוך השבעה

◀ **שאלה:** אחד המתפללים במנין מרפסות הוא אֵבֶל (תוך השבעה), והכלל הוא שבבית אֵבֶל לא אומרים תחנון (כמבואר בשו"ע סי' קל"א סעיף ד'), האם נחשב שכל המנין נמצא בבית האֵבֶל ולא יאמרו תחנון?

תשובה: כתב המשנ"ב (שם ס"ק כ') שכל זה דוקא בבית האָבֶל, אבל אם האָבֶל הולך לבית הכנסת או בבית אחר, אין הציבור נגררים אחריו ואומרים תחנון, ע"י שם. ולפ"ז בנד"ד אפילו כולם במנין אחד בכל זאת כל אחד ואחד מתפלל בביתו ואין זה נחשב בית האָבֶל. אולם באופן שהאָבֶל יורד לפני התיבה בבית הכנסת, דעת הגרש"ז **אויערבך** זצ"ל ("ביאורים ומוספים" שם אות צ"ו, ובספר "פני ברוך" פרק י' ס"ק ל"ט), שהציבור נגררים אחריו ולא אומרים, ע"י שם. וכמו כן, אם האָבֶל הוא הש"ץ אפילו אם כל אחד עומד במרפסת ביתו לא יאמרו תחנון.

בעל ברית במנין מרפסות

◀ **שאלה:** אחד מהמתפללים במרפסות הוא בעל ברית או סנדק, האם גם שאר המתפללים לא אומרים תחנון?
תשובה: כל מי שמתפלל במנין של בעלי ברית לא אומר תחנון (ע"י משנ"ב ס' קל"א ס"ק כ"ב, ושעה"צ ס"ק כ"א) וכיון שלענין צירוף נחשבים כל המתפללים במרפסות למנין אחד, גם לענין אמירת תחנון כולם לא אומרים תחנון (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

קריאת התורה

הוצאת ספר תורה

◀ **שאלה:** המוציא את ספר התורה מן הארון, צריך להעבירו לש"ץ, יש שמפחדים להעביר את הספר מיד ליד, וכמו שהזהיר מרן הגר"ג אדלשטיין שליט"א, איך להתנהג בזה?

תשובה: זה שמוציא את ספר התורה מארון הקודש יביא את ספר התורה עד הבימה, והש"ץ יאמר בקול "שמע ישראל...", "גדלו...", בלי להחזיק בספר התורה.

קריאת התורה באדם אחד

◀ **שאלה:** בחצר למטה עומד רק הבעל קורא עם ספר התורה, איך ינהג עם העלויות לתורה?
תשובה:

- ביום חול הוא יעלה את שלושת העלויות וכל פעם יאמר ברכו עם שתי הברכות (שו"ע או"ח ס' קמ"ג סעיף ה', וע"י משנ"ב ס"ק ל"ג שכתב שלפי הרמ"א אין בזה נפק"מ כ"כ, ע"י שם, אולם בנד"ד הר"ז נוגע כיון שהבעל קורא נמצא למטה לבדו).
- בשבת קודש שיש שבע עליות, הבעל קורא יעלה את כל העלויות, כנ"ל, ואחר עלייה שביעית שהוא גומר את הפרשה אינו חוזר על המפטיר אלא עושה מיד הגבהה וגלילה וקורא את ההפטרה עם הברכות שלפניה ולאחריה, ואח"כ אומר חצי קדיש (שו"ע ס' רפ"ב סעיף ה', ומשנ"ב ס"ק כ"ט).
- בשבת ראש חודש, ביו"ט וחזה"מ פסח שקוראים בשני ספרי תורה, אסור לאדם אחד לעלות בשני ספרי תורה, ולכן חייב להשתמש רק בספר אחד ולגוללו למקום השני ("ביאור הלכה" ס' רפ"ב סעיף ה' ד"ה אם לא, ושו"ע ס' קמ"ד סעיף ד').
- בשבת ר"ח או ביו"ט, היות שקריאת המפטיר אינו חוזר על הקריאה הקודמת (כמו בכל שבת) אלא קוראים במקום אחר, יש לעולה לעשות שש עליות בפרשת השבוע, והעלייה השביעית יעלה לקריאת ראש חודש, וכמו"ש לעיל (בסעיף ב'), וכן בקריאה ביו"ט, יעלה ארבע עליות בקריאה ראשונה ויגלול את ספר התורה ויעלה בעצמו בקריאת הקרבנות בעלייה חמישית (שהרי מעיקר הדין קי"ל שמפטיר מן המנין, ורק נוהגים לחלק, וכל זה רק כשיש עולה אחר למפטיר, ע"י משנ"ב ס' רפ"ב ס"ק כ"א).

ציבור שאין להם ספר תורה

◀ **שאלה:** ציבור שאין להם ספר תורה, האם יש ענין לקרוא מתוך חומש?
תשובה: לכתחילה נכון לקרוא בחומשין בלא ברכה, שלא תשתכח תורת קריאה (ואפילו ביו"ט יש לעשות כן, שאין זה משום דין השלמת פרשיות כמו שניים מקרא, רק לזכור תקנת הקריאה) ולא יקרא לעולים, אלא הש"ץ יקרא את הכל בקול רם לפניהם (משנ"ב סי' קמ"ג ס"ק ט').

וכמו כן לענין הפטרה, אפילו אם יש להם נביא במקום שאין להם ספר תורה לא תקנו שם קריאת הנביא עם הברכות, אבל בלי ברכות יש לקרואו (משנ"ב רפ"ד ס"ק ג').

קריאת התורה לאחר התפילה

◀ **שאלה:** לפעמים מקבלים את ספר התורה רק לאחר גמר התפילה, האם לומר קדיש ואיזה קדיש יש לומר?

תשובה: כתב המשנ"ב (סי' תרס"ט ס"ק ט"ו) בליל שמחת תורה המנהג לקרוא לגי גברי בפרשת וזאת הברכה וצריך לומר קדיש אחר הקריאה, עכ"ד.
 י"א שיש לומר חצי קדיש (קישו"ע סי' קל"ח סעיף ז', ובסידור "בית יעקב" עמ' שס"ו ס"ק כ"ב) ויש סוברים שיש לומר קדיש שלם בלי "תתקבל" משום שהוא סוף התפילה וסיום הענין (ספר "שלמי תודה" סוכה עמ' תתק"פ בשם הגר"נ קרליץ זצ"ל), ולמעשה המנהג לומר חצי קדיש.
 (ויל"ע שלאחר המגילות אומרים קדיש שלם בלי "תתקבל", וכן בליל הושענא רבה לאחר קריאת התורה, נוהגים לומר קדיש שלם בלי "תתקבל").

קריאת התורה פעם שניה עבור אחרים

◀ **שאלה:** ביום שני קרא בתורה במנין אחד, והבעל קורא עלה את כל שלוש העליות, והגיעו עשרה אנשים שהתפללו במקום אחר ולא היה להם ספר תורה, וביקשו שיקרא להם, האם יכול לקרוא פעם נוספת ולברך על שלוש העליות?

תשובה: כמו שמי שכבר יצא בקריאת התורה, ומגיע למנין אחר, יכול לקבל שם עלייה (ומצוי מאוד שהולכים לאיזו שמחה משפחתית במקום אחר, לאחר שכבר התפלל), גם כאן יכול לקרוא עבורם ולברך על כל שלוש העליות היות שהוא מברך להוציא את הציבור מדין שומע כעונה (עי' שו"ע סי' קל"ט סעיף ח').

השלמת הפרשיות

◀ **שאלה:** במנין שלא היה להם ספר תורה במשך כמה שבתות, ובפרשת תזריע-מצורע השיגו ספר תורה, האם יש להשלים את הפרשיות שלא קראו?

תשובה: כתב הרמ"א (סי' קל"ה סעיף ב') אם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בציבור, בשבת הבאה קוראים אותה ביחד עם הפרשה השייכת לאותה השבת, ע"י שם.
 וכתב המשנ"ב (סי' ו') אם ביטלו כמה שבתות, דעת מהר"ם מינץ והגר"א שיש להשלים רק את השבת הקודמת (דומיא דתשלומין שהוא רק בתפילה הסמוכה לה, שעה"צ ס"ק ח'), ודעת ה"אליה רבה" שצריך להשלים את כל הפרשיות. ומביא עוד פלוגתא באופן שיש פרשיות מחוברות, וצריכים לקרוא שלוש פרשיות, ונוטה שאפילו שלוש פרשיות צריך לקרוא (משנ"ב ס"ק ז').

לפי"ז, לכתחילה יש להשלים את כולן, ויקראו צו, שמיני, תזריע ומצורע. אבל אם קשה לבעל קורא לקרוא, יש להקל בזה, כיון שאין זה ביהכ"נ קבוע אלא כל אחד מתפלל במרפסת שלו, ונפגשו לכאן, ושמא אין בזה אותה תקנה שצריך להשלים את הפרשיות.

בענין סדר העליות הרבה נוהגים שהכהן קורא פ' בהר בחקותי עד שני של פ' במדבר, צו שמיני עד שני של תזריע מצורע (ועי' ביה"ל, ס' קליה סעיף ב' ד"ה קריאת, דמבואר מדבריו דהרביעי יחבר בין הפרשיות).

לא קראו פרשת בהר בחקותי

◀ **שאלה:** לא שמעו את קריאת התורה של פ' בהר בחקותי, האם בשבת הבאה (פ' במדבר) אפשר לקרוא את שתי הפרשיות ביחד, גם פ' בהר בחקותי וגם פ' במדבר?
תשובה: היות שפ' בהר בחקותי ופ' במדבר שמות הם משני ספרים, והרי צריך לחברן ביחד ע"י עלייה אחת, יש סוברים שאין לעשות כן (משנ"ב בשם מהר"ם מינץ), ויש סוברים שגם בזה משלימים, והנהוג כן אין מוחין בידו (משנ"ב שם), ולמעשה אפשר לנהוג כן לקרוא את שתי הפרשיות (הגר"נ קרליץ זצ"ל).
 ולענין אמירת "חזק חזק ונתחזק" כשבעל קורא מגיע לסוף פרשת בחקותי יחכה שם קצת, והציבור יאמרו "חזק...", באמצע העלייה, ואין בזה הפסק (הגראי"ל שטינמן זצ"ל והגר"ח קניבסקי שליט"א).

השלמת הפרשיות בימי חול

◀ **שאלה:** בשבוע שיש שתי פרשיות, אם לא קרא בשבת, האם אפשר להשלים גם בשני וחמישי (כדי להקל שלא יהיו בשבוע הבא ארבע או שש פרשיות בשבת בבוקר)?
תשובה: אפשר להשלים פרשיות רק בשבת ולא באמצע השבוע (משנ"ב ס' קליה ס"ק ה'). ויש בזה כמה טעמים:
 א. בחול יש ביטול מלאכה לעם (משנ"ב שם), (והעירו שלפי טעם זה עכשיו הוא בין הזמנים והם מעדיפים ביום חול, ואדרבה, אם יקראו בשבת, יהיו ארבע פרשיות וזו טרחה יתירה).
 ב. ב"דגול מרבבה" (שם) כתוב עוד טעם, שלא יחשבו שהפרשה שייכת להיום, ולא ידעו שאין זו קריאה אלא תשלומין, ע"י שם (וצ"ב שהרי יקראו גם פרשה שעברה וגם בפרשת היום עד שני).
 ג. ב"ערוך השולחן" (שם סעיף ו') כתב, הטעם משום שבאמצע השבוע לא תיקנו שבעה קרואים, ולקראו בג' קרואים לא תהיה כתקנת חכמים, ע"י שם.
 ד. ועוד, הקריאות של שני וחמישי הם סוג של תקנה אחרת, ולא שם הקריאה של שבת (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

השלמת הפרשיות מלפני כמה שבועות

◀ **שאלה:** מנין שלא קראו את פרשיות צו-שמיני משום שלא היה ספר תורה, אבל את פרשיות תזריע-מצורע ואחרי-קדושים קראו. האם בשבת זו אפשר לקרוא צו-שמיני ואח"כ פרשת אמור של השבוע, או שאפשר להשלים רק לפי הסדר?
תשובה: אפשר להשלים את פרשיות צו-שמיני, ואח"כ יגללו ויקראו את פרשת השבוע אחרי-קדושים (הגר"ח קניבסקי שליט"א). אמנם בכה"ג לא יחברו את פרשיות שמיני ואמור באותה עליה משום שאסור לדלג בתורה (כמבואר בשו"ע ס' קמ"ד ס"א), אלא יתחילו פ' אמור בעליה נפרדת.

השלמת קריאת שני וחמישי

◀ **שאלה:**

א. בפריז ירד הרבה גשם בבוקר, ובמנינים בחצר (בגלל הקורונה) לא היה שייך לקרוא

מִים   שאלות המצוות בימי הקורונה   חיים

- בתורה, האם אפשר להשלים את הקריאה של יום שני או חמישי בתפילת מנחה אחה"צ?
 ב. אם ירד גשם כל היום, האם אפשר להשלים את הקריאה למחרת ביום שלישי או ביום אחר?
 ג. אם אי אפשר להשלים ביום אחר, האם אפשר לקרוא את הפרשה בציבור בלא ברכות לפני ולאחריה?
 ד. האם מותר ליחיד לקרוא את הפרשה בספר התורה?

תשובה:

- א. באותו יום שני או חמישי אם לא קראו בבוקר אפשר לקרוא אחה"צ לפני מנחה ביחד עם העולים שיברכו לפני ולאחריה (משנ"ב סי' קל"ה סי"ק א'), ובהרבה מקומות בחו"ל שבאים הרבה אנשים לירחי כלה' מכמה מדינות והיו בדרך במשך הבוקר, קוראים קריאת התורה אחה"צ לפני מנחה (ה"חתם סופר" זצ"ל היה על אס' הדרך בשחרית ביום ב'), ובשעת מנחה הגיע לאחת הקהילות, וקרא שם בתורה בעשרה, וכ"כ בשו"ת "מהרי"א אסאד" או"ח סי' נ"א, ובשו"ת "תשובה מאהבה" ח"א תשי"ח).
 ב. רק באותו יום שני שייד להשלים, אבל למחרת לא שייך לקרוא כלל ("ביאור הלכה" סי' קל"ה סעיף ב' ד"ה שבת), ומה"ט אין שום היתר לקרוא בתורה ביום ראשון כדי להציל פוקרים מחילולי שבת כשעושים בר מצוה בשבת (שו"ת "משנה הלכות" ח"ד סי' ל"ג).
 ג. ואפילו לקרוא בתורה בלי ברכות לפני ולאחריה אסור לעשות בציבור, זולת מקומות שמקובל לנהוג כן מצדיקי קדושי עליון כגון קריאת משנה תורה בליל חושענא רבה.
 ד. לאדם יחיד מותר לקרוא בתוך ספר תורה, וידוע שמרן ה"חזון איש" זצ"ל היה נוהג לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום מתוך ספר תורה, וכן מובא בשם האר"י ז"ל (עי' ספר "פסקי תשובות" סי' קל"ה אות א').

נפל צד אחד של ספר תורה

- ◀ **שאלה:** בעת קריאת התורה בחצר השאירו לרגע את ספר התורה לבד וצד אחד נפל על הקרקע, ד' ירחם עלינו, האם יש חיוב לצום?
תשובה: נוהגים העולם להתענות כשנופל ספר תורה על הארץ אפילו בנרתיקו (משנ"ב סי' מ' סי"ק ג'), וגם אם רק צד אחד נפל על הארץ והצד השני עדיין מונח למעלה, גם חייבים לצום (שו"ת "בית יצחק" ח"ב סי' קס"ה, "מקור חיים" ל"חוות יאיר" סי' קמ"ג), ויש סוברים שאם נפל רק צד אחד יש להקל יותר לענין תענית (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ג סי' ג', שו"ת "האלף לך שלמה" או"ח סי' שס"א, וכן בספר "מעשה איש" ח"ב עמ' ק"ב בשם ה"חזון איש" שהקיל בזה). ואולי ראוי לעשות תענית ציבור במקום זה עבור כפרה.

נטילת ידים

אכילת פת בכפפות

- ◀ **שאלה:** הלוש כפפות כל היום משום מחלת הקורונה, איך ינהג בנטילת ידים לפני אכילת פת?
תשובה: איתא בשו"ע (סי' קס"ג א') מי שאין לו מים יטול ידיו במפה, עי' שם. ודווקא שכורך ידיו אבל אם כורך את הלחם לא מועיל כיון שידיו משוחררות, וחוששים שיגע

בלחם לסדרו וכדומה (ע"י משנ"ב ס"ק ז' שמחמיר לאוכלו בעזרת מזלג), (הגרי"ש אלישיב זצ"ל, מובא בשו"ת "אבני ישפה" ח"ב סי' י"א סעיף ו').
וכן מבואר בשו"ע (סי' קנ"ח סעיף ח') מי שהיה במדבר או במקום סכנה ואין לו מים פטור מנטילת ידים, ע"י שם. משמע שלכתחילה אין לעשות כן, וע"ע קישו"ע (סי' מ' סעיף י"ד) שאסור לאכול בלא נטילה אפילו אם רוצה לכרוך ידיו במפה, אא"כ הוא בדרך או שאר אונסין, ע"י שם.
לפי"ז בנד"ד אם באמת יש לו קפידה מחמת המחלה לא לגעת בשום דבר יכול לעשות כן, ויאכל בלי נטילה שהרי אין חשש שיגע בידיו, אבל בלי זה לכתחילה יש ליטול ידיו ולברך ברכת נט"י, ולנגוע קצת בלחם בידיו.

נטילת ידים בכלי חד פעמי

◀ **שאלה:** בגלל מצב הקורונה נלקחו הנטלות בהרבה מקומות, האם אפשר להשתמש בכלי חד פעמי לנטילת ידים לאכילת פת?

תשובה: כתב השו"ע (סי' קנ"ט סעיף א') כל הכלים כשרים לנטילת ידים, ואפילו כלי גללים וכלי אבנים וכו'. ומפרש המשנ"ב (ס"ק ג') שאפילו כלים אלו אינם חשובים כלי לענין קבלת טומאה אפילו מדברי סופרים, עכ"פ כלים הם וכשרים לענין נטילת ידים, ע"י שם.
לפי"ז לענין נטילת ידים בכלי חד פעמי, כיון שנעשו לשם קבלה ולשם כלים, ואין בקבלת המים בהם שום ריעותא אין בידינו לפוסלם, אמנם יש לבדוק שאין סדק למטה (קובץ "מבית לוי" ח"ג עמ' ע'), וע"ע שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"א תשי"ט שלגבי קידוש לא ראוי להשתמש בהם, שצריך שתהא נאה וחשובה, ואם אין לו כוס אחרת יש להקל).
לכתחילה אם יש לו כוס אחרת מוטב להשתמש בה כדי לצאת ידי כל הדעות (דיש מחמירים, שכיון שיש בדעתו לזרוק אותה אין עליה שם כלי, ע"י שו"ת "מנחת יצחק" ח"י תשי"ב ג').

ברכות

אדם ללא חוש ריח לענין ברכת הנהנין

◀ **שאלה:** עקב מחלת הקורונה, החולים מאבדים לעתים את חוש הריח וחוש הטעם, האם צריכים לברך על מאכלים ומשקים?

תשובה: אסור לאדם ליהנות מהעולם הזה בלי ברכה, ומסקנת הפוסקים שאף הנאת הגרון או הנאת המעיים מחייבים ברכה, ולכן אפילו אם אין לו טעם וריח במה שאוכל, הרי זה נכנס לגוף והוא נהנה ומתחזק מזה, וצריך לברך, ורק במים לבד אם לא שותה לצמא או מברך עליהם (ע"י שו"ע סי' ר"ד סעיף ח', וברמ"א, "שו"ע הרב" סעיף ט"ו, ובספר "פסקי תשובות" שם ס"ק י"ט).

ברכת הנהנין בלי טעם וריח

◀ **שאלה:** אחד הסימנים של מחלת הקורונה היא חוסר טעם וריח, מה הדין לגבי מי ששותה שתיה מתוקה, תה או קפה ולא מרגיש כלל בטעם, האם זה כמו שתיית מים שאם שותה שלא לצמא לא מברך "שהכל", וכמבואר בשו"ע (סי' ר"ד סעיף צ')?

תשובה: מי שמצונן ואין לו טעם כלל, או מי שלא אוהב טעם תפוח או שאר מאכלים בודאי מברך עליהם משום שאותם מאכלים נכנסים לגוף ומזינים אותו, לכן גם מי ששותה שתיה מתוקה, תה או קפה היות שהם חלק מהאוכל והשתייה נכנסים לגוף ומזינים ומחזקים את הגוף אפילו בלי טעם, על כן צריך לברך "שהכל" גם אם לא נהנה מהם.

ברכת "הגומל" לאחר מחלת הקורונה

◀ **שאלה:** האם צריך לברך ברכת "הגומל" לאחר שנרפא ממחלת הקורונה?
תשובה:

- א. מי שהרגיש טוב כל הזמן, ורק הבדיקות הראו שיש לו את המחלה, לא מברך ברכת "הגומל".
- ב. מי שהיה לו חוס אין זה נחשב לסכנה ולא מברך ברכת "הגומל".
- ג. מי שנזקק למכונת הנשמה ובלי זה לא יכול היה מתקשה לנשום או מי שהיה מונשם ומורדם צריך לברך ברכת "הגומל" לאחר שנרפא (עי' רמ"א ס' רי"ט סעיף ח').

אמירת "נשמת"

◀ בכל אופן כל מי שהיה לו את המחלה בכל צורה שהיא ויצא ממנה יאמר "נשמת כל חי..." יחד עם משפחתו.

ברכת האילנות בעציץ שאינו נקוב

◀ **שאלה:** הרבה אנשים לא הספיקו לומר ברכת האילנות ואינם רוצים לצאת מביתם, האם אפשר להניח עציץ עם אילנות של פירות שיש עליו עדיין פרחים על משאית ולהסתובב בעיר לזכות את הרבים שיוכלו לברך?
תשובה: אפשר לברך ברכת האילנות על עציץ, אפילו עציץ שאינו נקוב, דסו"ס הרי אלו אילנות טובים (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

ברכת "שהחיינו" בכניסה מחדש לבית הכנסת

◀ **שאלה:** בימים אלו עומדים לחזור ולהתפלל בבית הכנסת לאחר הפסקה של יותר מחודשים בגלל הקורונה, ויש שמחה גדולה מאוד, האם יש לברך ברכת "שהחיינו" בשעת התפילה הראשונה בבית הכנסת?
תשובה: לא שמענו שמברכים על מצב כזה (הגר"ח קניבסקי שליט"א), ובכל זאת מי שמרגיש שמחה גדולה יכול לברך שם על פרי חדש ולכוון גם על הכניסה המחודשת לבית הכנסת.

ברכת "שהחיינו" וברכת "שחלק מחכמתו", מה קודם

◀ **שאלה:** בגלל המצב שלא ראו את גדולי הדור מזה כמה חודשים, רוצים לברך מתוך שמחה ברכת "שחלק מחכמתו ליראיו", וכן ברכת "שהחיינו", איזו ברכה קודמת?
תשובה: מסתבר שברכת "שהחיינו" קודמת (הגר"ח קניבסקי שליט"א), והטעם משום שזו ברכה שמברכים בהרבה מצבים, ותדיר קודם (עי' גמרא סוכה נ"ו). שברכת "שהחיינו" נחשב תדיר לגבי ברכת "לישב בסוכה", וע"ע ספר "מעשה חמד" להג"ר אליהו כהן שליט"א ס' כ"ב).

שבת

הדלקת נר במקום הבידוד

◀ **שאלה:** בחור שנכנס לבידוד, אוכל וישן שם, האם צריך להדליק שם נרות שבת?
תשובה: אם נכנס ליחידת דיור, אפילו שהיא ליד הדירה של ההורים, היות שהוא לא יוצא משם כלל, בודאי צריך להדליק שם נרות, אבל אם נמצא בחדר בתוך דירת ההורים

ומקפיד לא לצאת משם, היות שבעצם נמצא באותה דירה ומקבל את האוכל משם, מעיקר הדין אפשר לצאת ע"י הדלקת נרות של האם.

מתי הציבור מקבל שבת

◀ **שאלה:** מבואר בשו"ע (סי' רס"ג סעיף י"ב) קהל שקיבלו שבת אסור ליחיד באותה עיר לעשות מלאכה כיון שזה נחשב קבלת שבת לכולם, עי' שם. האם כשאין מנינים בבית הכנסת ורוב הציבור מתפללים בבית (כמו בחו"ל), האם עדיין משועבד לקבלת שבת של הקהל?

תשובה: אפילו באלו המקומות שאין מנינים בכלל (כגון בחו"ל שכולם מתפללים ביחידות) בכל זאת מודפס שם עפ"י הרבנים זמן קבוע שצריכים לקבל שבת, וזה נחשב זמן קבוע ע"י הציבור, וכולם משועבדים לאותו הזמן.

אמירת "ויכולו" ביחידות

◀ **שאלה:** מי שמתפלל ביחידות בגלל המצב האם יכול לומר "ויכולו" בליל שבת לאחר השמו"ע היות שאין אפשרות לומר זאת שניים ביחד?
תשובה: גם מי שמתפלל ביחידות, טוב לומר "ויכולו" אבל לא יכוון לשם עדות אלא כקורא בתורה (משנ"ב סי' רס"ל ס"ק י"ט).

ברכת "מגן אבות" בליל שבת

◀ **שאלה:** המתפללים במנין במרפסות או בחצרות, האם בליל שבת יאמרו ברכת "מגן אבות", ומה דין בירושלים?

תשובה: כתוב בשו"ע (או"ח סי' רס"ח סעיף י') שאין אומרים ברכה מעין שבע בבית חתנים ואבלים, עי' שם. והיינו רק בבית הכנסת קבוע תיקנו לומר כן משום המאחרים לבוא, עי' שם.

ומה"ט כשנוסעים לחופש ועושים שם מנין לא מברכים ברכת "מגן אבות" אף שהמשנ"ב (סי' ק"ד) כתב שכאשר יש קביעות לזמן ויש ספר תורה כגון בירידים, היו מברכים "מגן אבות", משום דשם היה בגדר קביעות לאותם הימים, משא"כ בנד"ד שאנו מחכים בכל עת ובכל שעה לחזור לבית הכנסת, עדיין אין זה נחשב לקביעות ונוהגים לא לברך ברכת "מגן אבות" (הגר"ח קניבסקי שליט"א), (ולא דמי למש"כ בשו"ת "מנחת יצחק" ח"י תשי" כ"א שאם כל הציבור יוצאים לרחובה של עיר מברכים משום ששם יצאו מדעת וכאילו זה המשך של בית הכנסת).

אולם מנהג ירושלים, לומר "מגן אבות" גם במקום שאינו קבוע (הגר"מ טיקוצ'ניסקי ספר "ארץ ישראל", ו"לוח א"י" שבת שובה, ועי' "בן איש חי" שנה ב' פ' וירא אות י', שמנהג זה הוא עפ"י הסוד), ויש סוברים שמנהג זה הוא דוקא בתוך חומות ירושלים, שבגלל הקדושה שבה נחשב כבית כנסת (הגרש"ז אויערבך זצ"ל), ויש נוהגים כן בכל העיר ירושלים.

"יקום פורקן" ביחידות

◀ **שאלה:** האם אומרים "יקום פורקן" ביחיד?

תשובה: בסידור מודפס שאין לומר "יקום פורקן" השני ביחיד, וכן שאין אומרים "מי שבירך" בגלל שאלו תפילות על הציבור, והרי הוא מתפלל ביחיד.

אולם במשנ"ב (סי' ק"א ס"ק י"ט) מבואר שהטעם ב"יקום פורקן" משום שהיא תפילה בארמית, ולא מתפללים בארמית ביחיד (וכעין המבואר במשנ"ב, סי' תקפ"א ס"ק ד', לענין סליחות בחודש אלול, עי' שם), ולכן אין לומר גם את ה"יקום פורקן" הראשון.

(ועי' שו"ת "הר צבי", או"ח ח"א סי' ס"ב, שהעיר למה מודפס בסידור שיחיד אומר "יקום פורקן" הראשון, וי"ל שהם סמכו על ספר "שער אפרים", שער י' סעיף כ"ו, שכתב שגם ביחיד אומר את הראשון, ועי' שו"ת "רבבות אפרים", ח"א תשי"ט ז', בשם בעל "מנחת יצחק" זצ"ל כי "יקום פורקן" אינה תפילה אלא רק ברכה, עי' שם).

אמירת "אנעים זמירות" בלי ספר תורה

◀ **שאלה:** במנין שאין בו ספר תורה, האם אפשר לומר "אנעים זמירות" כאשר אין פתיחת ארון הקודש?
תשובה: גם בלי ספר תורה אפשר לומר "אנעים זמירות". פתיחת הארון זו רק מעלה יתירה.

אמירת "ואני תפילתי" כשאין קריאת התורה

◀ **שאלה:** המתפללים בחצר בימים אלו ואין להם ספר תורה במנחה בשבת, האם צריכים לומר את הפסוק "ואני תפילתי", או שמא יש לאומרו רק כשהוא סמוך לקריאת התורה?
תשובה: את הפסוק "ואני תפילתי" אומרים אפילו כשמתפלל ביחיד או בציבור בלי ספר תורה, אלא שאם יש קריאת התורה אומרים "ואני תפילתי" רק לאחר חצי קדיש כיון שיש עוד חצי קדיש סמוך לשמו"ע, אבל כשאין ספר תורה יש לומר את הפסוק "ואני תפילתי" מיד לאחר "ובא לציון" לפני החצי קדיש כדי לא להפסיק בין חצי קדיש לשמו"ע (משנ"ב סי' רצ"ב ס"ק ד').

הבדלה לחולי קורונה

◀ **שאלה:** אחד הסימנים של חולי הקורונה הוא שאין להם חוש ריח, חולה שבירך "ברוך... מיני בשמים" ולא הריח כלום, האם נחשב הפסק לברכת "בורא פרי הגפן" **תשובה:** כיון שניטל ממנו חוש הריח, הרי"ז ברכה לבטלה, וממילא נחשב הפסק לברכת "הגפן" (עי' "ביאור הלכה" סי' רח"צ סעיף ה' ד"ה אין, בשם הגר"ע"א לענין ברכת "בורא מאורי האש", שאם בירך ברכת "מאורי האש" ולא יצא, ממילא הוא הפסק בין "בורא פרי הגפן" לטעימה, עי' שם. וה"ה לענין ברכת "בשמים"), וצריך לחזור ולברך ברכת "הגפן" (ועי' בהגה"ת הגר"ע"א סו"ס רע"א שאם קידש על היין ונמצא חומץ או מים, ברכת הקידוש לא הוי הפסק לברכת "הגפן" ויש לחלק).
 וכל זה באופן שעשה הבדלה לעצמו או לאנשים מבני המשפחה שגם הם לא מריחים בשמים, אבל אם היו עוד שומעים שהריחו את הבשמים, לא צריך לחזור ולברך משום דיש לסמוך בדיעבד על שיטת השו"ע (סו"ס רצ"ז) שגם מי שלא מריח יכול להוציא אחרים בברכת בשמים, ואין זו ברכה לבטלה ולא הפסק.

מלאכות שבת

לבישת מסכה בשבת

◀ **שאלה:** האם מותר לצאת בשבת לרחוב כשלובשים מסכה וכפפות, או שמא נחשב כמשאוי?
תשובה: כיון שהמסכה שומרת שלא ידבקו במחלה, לא הוא מאחרים, ולא אחרים ממנו, נחשב לצרכי הגוף, ונחשב למלבוש ומותר לצאת בה בשבת (הגר"ח קניבסקי שליט"א, עי' שו"ע סי' ש"א סעיף י"ג, ומשנ"ב ס"ק נ"א, ולא דמי למסכה של פורים שאסור לצאת בה בשבת כמבואר שם סעיף כ', שאין בזה צרכי הגוף כלל וה"ז כמשאוי).

מִים שאלות המצוות בימי הקורונה חיים

וכן מותר לצאת לרחוב בכפפות על ידיו, כמבואר בשו"ע (סי' ש"א סעיף ל"ז). ויש מחמירים. וכתב המשנ"ב (סי' קמ"א) שהמנהג להקל, ובעל נפש יחמיר, עי' שם. ועכ"פ עכשו שזה מסייע להצלת נפשות בוודאי אין להחמיר.

לפרוס ניילון בשבת מעל ספר תורה

◀ **שאלה:** אלו שקוראים בתורה בחצר משום מצב הקורונה, האם מותר לארבעה אנשים לפרוס ניילון בשבת מעל ספר התורה, כדי שלא ירטב וייפסל, או שיש בזה משום עשיית אוהל?

תשובה: אסור לעשות אוהל בשבת ויו"ט אפילו הוא ארעי, ואפילו גג, אם עושהו לשם הגנה בפני השמש או הגשם (שו"ע סי' שט"ו ס"א, משנ"ב סי' ב'), וכל זה אם עומד לבד על עמודים, או נסמך על קיר וכדומה, אבל מותר להחזיק בידיו בגד, טלית, לוח עץ או ניילון על מנת להגן על עצמו, כיון שאוהל המוחזק בידיו אדם אינו אוהל ("חזון איש" או"ח סי' נ"ב סי"ק ב', והוכיח כן מגמרא שבת מ"ג, וכו"כ בספר "תהלה לדוד" סי' שט"ו סי"ק ט', ועי' "אבני נזר" סי' רצ"ב). ובזה מיושב מנהג העולם לפרוס טלית בשעת קריאת 'חתן בראשית' בשמחת תורה ולא חששו משום עשיית גג ("חזון איש" שם סי"ק ט'), וי"א שבשמחת תורה בלאו הכי מותר משום שאין עשיית הגג להגן כלל אלא רק משום כבוד החתן, ואין עליו שם אוהל (שו"ת "נודע ביהודה" מה"ת או"ח תשי"ל).

שימוש ב"אלכו-ג'ל" לחיטוי הידים בשבת

◀ **שאלה:** בגלל המצב צריכים לנקות את הידים עם "אלכו-ג'ל", האם מותר להשתמש בו בשבת או יש בזה משום איסור ממרח?

תשובה: מבואר בגמרא (שבת מ':) שהיו רגילים להתמרח בשבת בשמן, ולכן כל סוג נוזל או סבון שהוא עבה כמו שמן או נוזלי יותר מותר להשתמש בו בשבת, אבל אם הוא כמו ג'ל שהוא עבה יותר משמן אסור להשתמש בו בשבת. אולם יש לזה עצה, לערבב בו קצת מים עד שיהיה נוזלי יותר ויהיה מותר להשתמש בו בשבת, ויכול בשבת גם לשפוך את הג'ל לכלי ולערבב בו מים, או לתת קצת ג'ל על ידו ולהוסיף מים מהברז ולערבבו, וכך נעשה נוזלי מאוד, ויכול להשתמש בו בשבת (עי' משנ"ב סי' שכ"ו סי"ק ל', שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"א סי' קי"ג, "חוט שני" ח"א פי' י"ד סי"ק ב').

נפלה הטלית על שיח

◀ **שאלה:** בשבת בבוקר עשו מנין בחצר, ואחד מהשכנים זרק את טליתו למטה כדי לפרוס אותה על השולחן מתחת ספר התורה, ובטעות היא נפלה ע"ג שיח בצד החצר, האם מותר לקחת משם את הטלית?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' של"ו ר"ב) שראשי האילן שגבוהים מן הארץ שלושה טפחים אסור להשתמש בהם, וגם להוריד מהאילן אסור כמבואר שם, ורק אם הם קנים הרכים כירק מותר להשתמש בהם (רמ"א שם סעיף א'), אבל אם הוא קשה ואפילו אינו קשה כאילן אסור (משנ"ב שם).

ולפי"ז, אם זרק את הטלית ונפלה על שיח שבחצר שהוא קשה וגם גבוה יותר מג' טפחים חייב להשאיר שם את הטלית למשך כל השבת.

טלטול הסידור והחומש מביתו לחצר ולרחוב

◀ **שאלה:** מי שלא סומך על העירוב בשכונה מפני שיש שם הרבה גויים שעדיין לא עשו איתם שכירות (אבל יש מחיצות ויש צורת הפתח), האם יש עצה כדי שיוכל להוריד

את הסידור והחומש לחצר בשבת בבוקר?

תשובה: בלי עירוב אסור לטלטל מהבית לחצר חפץ ששבת בבית, אבל חפץ ששבת בחצר בין השמשות מותר לטלטל מחצר לחצר (כמבואר בשו"ע סי' שע"ב ס"א). ולכן יניח לפני שבת את החומש והסידור בחדר המדרגות מחוץ לביתו, ונמצא ששבתו בחצר, ומותר לטלטל לתוך חצרו או אפילו מחצר לחצר, או לרחוב שליד ביתו (מכיון שיש מחיצות בשכונתו וכנ"ל).

מי שלא מטלטל אפילו בחצרו

◀ **שאלה:** מי שמתפלל לבד בחצר שלו, ומצטרף למנין מהמרפסות של הבניינים הסמוכים (שזה מותר עפ"י כללי משרד הבריאות, משום שהוא יחידי בחצר), אבל אין מחיצות בחצר למטה וגם אינו סומך על העירוב השכונתי בגלל שאין שם מחיצות מסודרות, וחושש שיש שם דין כרמלית, ואסור לטלטל ד' אמות אפילו בתוך החצר, מה יעשה עם החומש והסידור בשבת בבוקר, היות שאסור לו להזיזם אפילו בתוך החצר?

תשובה: כיון שאין מחיצות לחצרו יש לו דין של כרמלית, ולכן יניח שם חומש וסידור (בתוך שקית) לפני שבת על גבי כיסא (שאינו לו מחיצות או שאינו רחב ד' או שאינו גבוה עשרה טפחים כדלהלן), ובשבת יקח בידו תוך ד' אמות ויכול לשבת על הכיסא או לעמוד לידו וספריו בידו.

הנחת הסידור ע"ג כותל של שכנו

◀ **שאלה:** אם עומד בחצר ליד הכותל המבדיל בן חצרו לחצר שכנו, האם מותר להניח את הסידור ע"ג עובי הכותל מלמעלה?

תשובה: אם חצר חברו מוקף מחיצות כדן, מכיון שחצר חברו הוא רשה"י, גם לכותל מסביב החצר יש דין רשה"י, כמבואר בשו"ע (סי' שמ"ה סעיף ג'), שאפילו אם הכותל אין בו רוחב ד' יש עליו דין רשה"י, ולכן כיון שחושש שחצרו היא כרמלית אסור להתפלל ליד הקיר ולהניח את הסידור על עובי הקיר, שנמצא שמטלטל סידורו מכרמלית לרשה"י.

כיסא ברחוב עם חומש וסידור

◀ **שאלה:** מי שלא סומך על העירוב, האם מותר להניח חומש וסידור על גבי כיסא ברחוב, ובשבת בבוקר ללכת ולעמוד ליד הכיסא ולקחת את החומש והסידור בידו כדי להצטרף למנין עם המתפללים בבניינים הסמוכים?

תשובה: אם אינו סומך על העירוב הרי חושש שמא הוא רשה"ר, כגון שהוא רחב ט"ז אמה, אפילו אין בו שישים ריבוא (עיי' שו"ע סי' שמ"ה סעיף ז'), והרי סתם כיסא הוא רחב ד' על ד' טפחים, ויש בזה כמה נ"מ לדינא:

א. אם הכיסא גבוה עשרה טפחים, ויש לו מחיצות גבוהות עשרה טפחים, יש לו דין רשה"י וכשלוך את החומש ביד, נמצא שמוציא מרשה"י לרשה"ר ואסור (שו"ע סי' שמ"ה סעיף ו').

ב. אם הכיסא הוא פחות מעשרה טפחים, או שאין לו מחיצות (כמצוי ברוב הכיסאות), אין לו דין כרמלית, דאין כרמלית בכלים, והוי כמו רשות הרבים דבטל לרשות שהוא עומד בו, אם הוא בכרמלית ה"ה בכרמלית, ואם הוא ברשה"ר ה"ה רשה"ר, ומותר לקחת מהכיסא את החומש והסידור לידו.

ג. אם הכיסא מחובר לקרקע מקרי כרמלית (כשהוא רחב ד' על ד' וגבוה פחות מעשרה) אפילו הוא ברשה"ר, ואסור לעמוד לידו ולקחת ממנו את הסידור, דנמצא שמוציא

מכרמלית לרשה"ר (משנ"ב סי' שמ"ה ס"ק ט"ז).

ד. אם הכיסא אין בו כדי לרבע ד' על ד' טפחים (מצוי בכיסאות ללא משענת), ברשות הרבים נחשב 'מקום פטור', ובכרמלית י"א שהוא כרמלית, וי"א שהוא 'מקום פטור' (שו"ע ורמ"א שם סעיף י"ט), ואם כן מותר לקחת את הסידור מהכיסא ולהחזירו.

אי אכילת העירוב בגלל הקורונה

◀ **שאלה:** אחד השכנים עשה עירוב חצרות ע"י קופסת מצות, ועי"ז ניתן לטלטל מהבית לחצר, אולם עכשיו בגלל מצב הקורונה אף אחד מהשכנים לא ירצה לאכול ממצות אלו (משום כללי הבריאות), האם מתבטל העירוב?

יסוד השאלה הוא, שעיקר תכלית העירוב כאילו כולם דרים באותו הבית כמבואר בשו"ע (סי' שס"ו א'), והוסיף שם המשנ"ב (ס"ק ג') שעיקר דירתו של אדם במקום שפיתו שם, ע"י שם. וכאן הרי אף אחד לא רוצה להיכנס לבית זה.

ובשלמא לפי הרמב"ם (הל' עירובין פ"א ה"ו) שהגדר הוא שכולם נעשים שותפים בבית שבו נמצא הפת, ע"י שם. א"כ גם בנד"ד אפשר לומר כן. אבל לשיטת רש"י (עירובין מ"ט. ד"ה דירה), שהגדר הוא כיון שדעתו על פתו נחשב כאילו כולם דרים בביתו שמונה שם העירוב, ע"י שם. לכאורה בנד"ד שאינם רוצים להיכנס, הרי אין כאן עירוב.

תשובה:

א. אם בעל העירוב מוכן לתת להם את האוכל, ואפילו להוציא להם לחדר מדרגות, נחשב שמיועד להם לאכול, ומהני העירוב.

ב. מה שאינם רוצים לאכול כלל מפתו, הרי מבואר בשו"ע (סי' שפ"ו ח') שאפשר לעשות שיתופי מבואות ועירוב תחומין באוכל שאינו ראוי לו כגון: יין לנזיר, ותרומה לישראל, כיון שראוי לאחרים, ע"י שם. וכמו כן בזה כיון שראוי לבעלים, ניתן לעשות בו עירוב חצרות גם לאחרים.

ג. אפילו אם יש לבעל העירוב את מחלת הקורונה ממש, ואסור לבני החצר לאכול, בכל זאת ראוי לבעל העירוב, ולכל שאר חולי הקורונה, ויש בזה שם עירוב.

ראש חודש

יו"כ קטן בערב ר"ח אייר

◀ **שאלה:** בערב ר"ח אייר לא נוהגים לומר תפילת יו"כ קטן כיון שהם ימים שאין אומרים תחנון, האם במצב זה של סכנה לעם ישראל אפשר לומר יו"כ קטן?

תשובה: אפשר לומר תפילת יו"כ קטן (הגר"ח קניבסקי שליט"א), והיו כמה מקומות שאכן התפללו תפילת יו"כ קטן עקב המצב.

בארבעה חודשים לא אומרים יו"כ קטן:

א. ערב ר"ח חשון (שהוא בתוך חודש תשרי שאין אומרים תחנון).

ב. ערב ר"ח טבת (שהוא באמצע חנוכה).

ג. ערב ר"ח אייר (שהוא בימי ניסן, וכנ"ל).

ד. ערב ר"ח תשרי (שהוא לפני ראש השנה).

(ורמז לדבר "מלבד חטאת הכיפורים", "חטאת" - ראשי תיבות של החודשים הנ"ל, חשון, טבת, אייר, תשרי, ר"ל שבאלו לא אומרים תפילת יו"כ קטן).

תפילת יום כיפור קטן ביחידות

◀ **שאלה:** היות שאנו מתפללים ביחידות מפני המצב, האם אפשר להתפלל תפילת יום

כיפור קטן ביחידות?

תשובה: אפשר להתפלל הכל ביחידות, ואפילו את השמות בסוף "ד' הוא האלוקים" וכו', ורק אמירת י"ג מידות לא יאמר ביחידות שזה נאמר רק בציבור (עי' **משנ"ב** ס' תקפ"א ס"ק ד').

הלל לאחר שחרית או בציבור

◀ **שאלה:** המתפלל שחרית בראש חודש (או חוה"מ) בזמן ותיקין ביחידות, מתי יאמר הלל, האם מיד לאחר שחרית או שימתין למנינים הנערכים במרפסות בשעה מאוחרת יותר כדי להצטרף למנין (כמבואר ברמ"א, ס' תכ"ב ב'), שלכתחילה כשקוראים חצי הלל יש לקרוא במנין, אם אפשר, משום ספק על הברכה)?

תשובה: מעיקר הדין קי"ל כרמ"א (ס' תכ"ב ב') שמברכים גם על חצי הלל, והיות שקריאת הלל שייך לשחרית, יש לקרוא הלל מיד (הגר"ח קניבסקי שליט"א). ויש להוסיף שמבואר ב"ביאור הלכה" (שם ד"ה וקורין) שלכתחילה אין לאכול לפני אמירת הלל, עי' שם, הרי מבואר שזה ממש כמו חלק משחרית, ולכן יש לאומרו מיד (ועי' שו"ת "שבט הלוי" חלק י"א תשי"ד ס"ק ג', לענין תפילת שחרית בבית הכנסת ואח"כ ללכת לומר הלל בכותל המערבי, ומסיים שלהלכה לכתחילה אין לשנות ושחרית והלל יהיו סמוכים, ובכל זאת יש סמוכים אם רוצה לאומרו במקום המקדש, עי' שם).

קידוש לבנה**קידוש לבנה מתוך הבית**

◀ **שאלה:** מי שנוהר שלא לצאת מהבית, עפ"י הנחיות משרד הבריאות, האם אפשר לומר קידוש לבנה בתוך הבית?

תשובה: לכתחילה יש לקדש את הלבנה מתחת כיפת השמים כמבואר ברמ"א (ס' תכ"ו סעיף ד'), אולם מי שחושש לצאת מביתו, או שהמקום אינו נקי יקדש מביתו דרך החלון (**משנ"ב** שם ס"ק כ"א), ולכן במצב בו אנו נמצאים שנוהרים מאוד מלצאת, עפ"י הנחיית מאורי הדור שליט"א, אפשר לכתחילה לקדש את הלבנה בתוך הבית.

קידוש לבנה מחדר בידוד

◀ **שאלה:** היה כמה שבועות בבידוד ושמע מבחוץ את הציבור אומר קידוש לבנה ואמר עמהם מבלי לראות את הלבנה, האם חייב לומר עוד פעם קידוש לבנה לאחר שיוצא מהבידוד?

תשובה: כתב השו"ע (ס' תכ"ו א') הרואה לבנה בחידושה מברך וגו', עי' שם, משמע שמי שלא רואה לא מברך, ומה"ט חולה שנמצא בחדר שאור הלבנה מגיעה לשם אך אינו רואה אותה אינו יכול לברך על הלבנה (שו"ת "זרע אמת" ח"ג ס' מ"ג), וכן פליגי הפוסקים על סומא אם יש לו לברך דסו"ס מברך על הבריאה, ולמעשה כתב ה"ביאור הלכה" (שם ד"ה ונהנו) שישמע את הברכה מאחר, ע"י שם.

אולם אם עבר ובירך על הלבנה מבלי להסתכל בדיעבד יצא, כיון שהרגיש שיש שם לבנה, ואפילו לא הרגיש כלל רק יצאו המון עם לקדשה, בדיעבד יצא (הגרש"ז **אויערבך** זצ"ל "הליכות שלמה" ראש חודש פרק א' סעיף ל', ושו"ת "שבט הלוי" ח"ה תשי"ה קכ"ה ס"ק ב').

סליחות בה"ב**אמירת סליחות שני וחמישי ביחידות**

◀ **שאלה:** האם אפשר לומר סליחות שני וחמישי ושני בבית ביחידות, היות שאין

מניינים סמוכים לבית?

תשובה: סליחות אלו אפשר לומר בבית ביחידות, גם את ה'וידוי', ו'אבינו מלכנו' וגו', וידלג על אמירת י"ג מידות ארבע פעמים שהם נאמרים רק בציבור (עי' **משנ"ב** סי' תקפ"א ס"ק ד').

אמירת סליחות לפני התפילה או אחריה

◀ **שאלה:** האם אפשר לומר סליחות של שני וחמישי ושני לפני התפילה או אחרי התפילה (היות שחלק ממשנתפי מנין המרפסות אינם נוהגים לומר סליחות אלו)?
תשובה: אפשר לומר את הסליחות לפני התפילה, וכעין שאומרים את הסליחות בימי אלול, וכן אפשר לאמרם לאחר התפילה.

אולם כשאומרים לפני התפילה יתחילו עם אמירת "אשרי" ויחצי קדיש' (הגרא"ל **שטינמן** זצ"ל). ולאחר הסליחות יאמרו 'קדיש תתקבל' כמו שאומרים לאחר הסליחות בחודש אלול (בעל "שבט הלוי" זצ"ל). (וכך נהגו כל שנה בביתו של הגרא"ל **שטינמן** זצ"ל בסליחות של עשרה בטבת, כשאמרו את הסליחות לפני התפילה היות שני החמה היה מאוחר).

ספירת העומר

תפילה במנין או "תמימות"

◀ **שאלה:** יש מקומות בחו"ל שבגלל המצב מתפללים תפילת ערבית של ליל שבועות במנין רק בזמן פלג המנחה, האם עדיף להתפלל עמהם בשעה מוקדמת או עדיף להקפיד להתפלל בלילה משום "תמימות" (עי' **משנ"ב** סי' תצ"ד ס"ק א'), אפילו שיהיה ביחידות?
תשובה: עדיף להקפיד על "תמימות", ולהתפלל ביחידות (הגר"ח **קניבסקי** שליט"א).

בעל ברית בבית חולים

◀ **שאלה:** הנמצא בבית חולים עקב המצב, ויש לבנו ברית במקום אחר, האם יכול להסתפר בבית החולים (בימי הספירה), או מכיון שאינו נמצא במקום הברית אסור לו להסתפר?

תשובה: כתב הרמ"א (סי' תצ"ג ב') מי שהוא בעל ברית מותר לו להסתפר בימי הספירה לכבוד המילה, ע"כ. והטעם משום שזה יו"ט בשבילו (וכעין מי שמביא קרבן יש לו דין יו"ט, ואסור במלאכה כמבואר בתוספות ריש פ' מקום שנהגו), ולכן אפילו שאבי הבן לא נמצא במעמד הברית מותר לו להסתפר, וכמו כן אבי הבן וכל המתפללים לא יאמרו תחנון.

יום טוב

קריאת שיר השירים בשביעי של פסח

◀ **שאלה:** בשבת חוה"מ פסח לא היתה מגילת שיר השירים על קלף, היות שהיתה תפוסה במקומות אחרים. האם בשביעי של פסח (שאז קל להשיג את המגילה על קלף) אפשר לקרוא את שיר השירים מקלף ולברך עליה?

תשובה: שיר השירים בעצם קשור לחג הפסח ולא דוקא לשבת (וכעין מגילת רות שקוראים בשבועות אפילו באמצע השבוע), רק לכתחילה תקנו לאומרה בשבת ביחד עם הפיוטים שאומרים עליו (עי' **משנ"ב** סי' ת"צ ס"ק י"ז-י"ח) ולכן אם לא קראו בשבת אפשר

לקרוא בשביעי של פסח עם ברכותיה (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ד תשי"ז צ"ט אות ב', הגר"ח קניבסקי שליט"א).

קריאת מגילת רות ביום ראשון בחו"ל

◀ **שאלה:** בחו"ל קוראים את מגילת רות ביום שני של יו"ט שבועות (משנ"ב ס' ת"צ ס"ק י"ז). השנה שחל בשבת, אסור לטלטל את המגילה ברשה"ר, והיות שעושים מניין בחצר לא יהיה להם קלף ביום השני, האם יכולים לקרוא את המגילה מהקלף ביום הראשון של החג?

תשובה: יסוד קריאת המגילה קשור ליום טוב בכלל, אלא שתיקנו לכתחילה לקרוא ביום שני (כדי להראות את כוח חז"ל שתיקנו יום שני, ספר "חידושי הרי"ם"), ולכן באופן שלא שייך לקרוא מקלף ביום השני בוודאי יקראו ביום הראשון, כמו שנוהגים בארץ ישראל (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

קריאת מגילת רות לאחר קריאת התורה

◀ **שאלה:** בגלל המצב יקבלו מגילת רות על קלף רק לאחר קריאת התורה, האם לקרוא אותה לפני תפילת מוסף או לאחריה?

תשובה: הא דמצינו שמגילת אסתר קוראים לאחר קריאת התורה, ושאר מגילות (שיר השירים, רות וקהלת) קוראים לפני קריאת התורה, הטעם כיון שברגל קוראים להפטר קרבנות מוסף, ורצו להסמיך קריאת הקרבנות לתפילת המוסף שלאחריה, ולכן הקדימו קריאת המגילה לפני קריאת התורה, משא"כ בפורים שאין בו מוספים מקדימים לקריאת התורה וקריאת כתובים (ספר "שלמי תודה"). ועוד מת' כיון שיש שברגלים קריאת הפטרה אם יקראו מיד את המגילה לאחריה יאמרו שיש כאן שתי הפטרות (הגר"ש אלישיב זצ"ל). ולכן כאשר יקבלו את מגילת רות על קלף רק לאחר קריאת התורה לפי שני הטעמים הנ"ל עדיף לקרוא לאחר תפילת מוסף.

עמידה בשעת קריאת עשרת הדברות

◀ **שאלה:** בגלל המצב יש אנשים המתפללים ביחידות וגם קוראים פ' יתרו ועשרת הדברות מתוך חומש, האם עליהם לעמוד בזמן שקוראים עשרת הדברות, שהוא כעין קבלת התורה, או לא?

תשובה: בציבור נוהגים לעמוד בשעת קריאת עשרת הדברות ("שערי אפרים" שער ז' סל"ז, ו"סידור יעב"ץ"), אבל מי שקורא ביחידות אינו צריך לעמוד (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

אמירת "יזכור" ביחיד

◀ **שאלה:** בגלל המצב יש המתפללים בביתם בלא מנין, האם אפשר לומר תפילת "יזכור" ביחיד או שצריך רק במנין?

תשובה: תפילת "יזכור" אפשר לומר גם ביחיד כי אין זה דבר שבקדושה, רק מתפלל על זכות הנפטרים, וגם לא צריך לזה ספר תורה (בעל "שבט הלוי" זצ"ל, הגר"נ קרליץ זצ"ל).

אמירת "אב הרחמים" ביו"ט בלי הזכרת נשמות

◀ **שאלה:** בכל יו"ט, ר"ח שחל בשבת, וכן כשיש ברית או חתן אין אומרים אב הרחמים (רמ"א ס' רפ"ה סעיף ז'). אולם ביו"ט שאומרים בו "יזכור" (אחרון של פסח, שבועות,

יוה"כ, שמיני עצרת) אומרים "אב הרחמים" (משנ"ב ס' תרס"ח ס"ק ט"ו). מה הדין במנין של צעירים שאף אחד לא אומר שם "יזכור" כלל, או מי שמתפלל תפילות יו"ט ביחידות בגלל המצב, ואינו אומר "יזכור", האם צריכים לומר "אב הרחמים"?

תשובה: מסתבר שיאמר "אב הרחמים" (הגר"ח קניבסקי שליט"א), והטעם כיון שזה יום שכולם אומרים בו "יזכור", כבר תיקנו לכולם להתפלל גם על נשמות אלו.

אמירת "ותערב לפניך עתירתנו"

◀ **שאלה:** במוסף של יו"ט בחזרת הש"ץ מוסיפים בברכת "רצה" אמירת "ותערב לפניך עתירתנו", מה הדין במנין שאין שם כהן (כפי שמצוי במנינים שבמרפסות), האם יש לומר את הפיוט?

תשובה: המנהג לומר "ותערב" הוא דוקא במקום שעושים ברכת כהנים (משנ"ב ס' קכ"ח ס"ק קע"ג בשם תשובת המהר"ם מלובלין).

נתנו עוגת גבינה למשטרה ביו"ט

◀ **שאלה:** באנגליה עשו מנין בחצר בחג השבועות בגלל המצב, והגיעה המשטרה באמצע התפילה לבטל את המנין. אחד המתפללים נתן לשוטר הגוי עוגת גבינה והוא שמח בה מאוד (מעולם לא טעם עוגת גבינה כזו!), והמשיך בדרכו, והמנין המשיך להתפלל. אח"כ העירו לו שיש איסור לתת אוכל לגוי ביו"ט שמא ירבה בשבילו, האם מותר היה לו לתת את העוגה לגוי?

(הנידון היה ביום הראשון של שבועות שהיה ביום שישי, אבל ביו"ט שני של שבועות שהיה בשבת קודש אין איסור כלל להזמין גוי משום דלא שייך שירבה בשבילו). **תשובה:** כתוב בשו"ע (סי' תקי"ב סעיף א') שאסור לבשל לגוי ביו"ט ומה"ט אסור גם להזמין, שמא ירבה בשבילו, אבל אם בא מעצמו לביתו מותר לתת לו אוכל, ע"י שם. ומוסיף המשנ"ב בשם הט"ז (ס"ק י') שמותר לתת אוכל לגוי בלי הזמנה, רק לא יפציר בו שיאכל אצלו, ע"י שם, אבל סתם לתת לו אין בזה שום איסור. ולפי"ז בנד"ד בוודאי טוב עשה שנתן לשוטר את העוגה, ויהי רצון שלא יחזור ויפריע להם לעולם.

ברית מילה

סנדק פעמיים

◀ **שאלה:** אבי הבן בבידוד, ולכן אי אפשר לכבד בסנדקאות לאדם אחר רק לחמיו שנמצא אתו בבידוד, אבל הוא כבר קיבל סנדקאות, והרי מבואר ברמ"א (יו"ד רס"ה סעיף י"א) שלכתחילה אין לכבד פעמיים לאותו סנדק (וכמו שמצינו לגבי הקטורת, והגר"א שם ס"ק מ"ו, כתב שעושים כן משום צוואת ר"י החסיד, ע"י שם) מה אפשר לעשות? **תשובה:** במצב זה אפשר לכתחילה לתת לחמיו (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

סנדק גוי

◀ **שאלה:** בגלל המצב עושים ברית רק עם שלושה אנשים, המוהל, האמא שהיא יהודיה, ואבי הבן שהוא גוי, והמוהל אמר שקשה לו להיות גם מוהל וגם סנדק, האם אבי הבן שהוא גוי יכול להיות סנדק? **תשובה:** יניחו את הילד על גבי שולחן ושם יעשו את הברית (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

דחיית ברית ביום אחד עבור חברו

◀ **שאלה:** ראובן הזמין מוהל שיגיע במטוס פרטי כדי למול את בנו ביום שני שהוא יום שמיני ללידתו, והיות שאין טיסות בגלל המצב, שמעון ביקש ממנו לדחות את הברית ליום שלישי כדי שהמוהל ימול גם את בנו שזה היום השמיני ללידתו (שמעון לא יכול להקדים את הברית שהוא בתוך הזמן, אבל אולי ראובן יכול לאחר את הברית ביום אחד)?

תשובה: היות שראובן חייב למול את בנו ביום שני אין לדחות מצוותו בגלל אחרים (הגר"ח קניבסקי שליט"א, וע' משנ"ב סי' תרע"א ס"ק ו').

ניחום אבליםניחום אבלים בטלפון

◀ **שאלה:** האם אפשר לקיים ניחום אבלים בטלפון?

תשובה: במצב זה, יש לקיים מצות ניחום אבלים רק ע"י טלפון, ולא ללכת לשם באופן אישי, ואפילו מי שהיתה לו כבר את מחלת הקורונה, לא ילך לנחם, משום שיכול לקבלה בשנית ר"ל.

כשהגרי"ש אלישיב זצ"ל ישב שבעה על הרבנית ע"ה, צלצל אליו בעל "שבט הלוי" ושאלו האם אפשר לנחם בטלפון, וענה **הגרי"ש** זצ"ל שמבואר **ברמב"ם** (הל' אבל פרק י"ד הל' ז'), שניחום אבלים הוא קודם לביקור חולים, משום שביקור חולים הוא חסד עם החיים, וניחום אבלים הוא חסד עם החיים ועם המתים, ע"י שם, היות שגם המת נהנה מהניחום (ויש אומרים שלכן אומרים "המקום ינחם אתכם" לשון רבים, אפילו אם יש רק אבל יחיד). ואמר **הגרי"ש** זצ"ל שע"י טלפון בודאי יש חסד עם החיים, אבל אינו יודע אם יש חסד גם עם המתים.

חופהחופה בתוך הבית

◀ **שאלה:** בכמה מדינות גזרו שלא לעשות חופה כלל אפילו בחצרות, האם מותר לעשות חופה בתוך הבית בצנעה?

תשובה: מה שנוהגים בני אשכנז לעשות חופה תחת כיפת השמים הוא משום סימן טוב שיהא זרעם ככוכבי השמים (**רמ"א** אה"ע סי' ס"א א'), ויש מוסיפים להמשיך ברכת אברהם שכתוב (פי' לך לך ט"ו, ה'): "ויוצא אותו החוצה... כה יהיה זרעך" (ע"י שו"ת "חתם סופר" אה"ע סי' צ"ח), וע"י "פתחי תשובה" (סי' ס"ב ס"ק א') שמבאר הטעם לחלק בין בתולה לאלמנה.

והנה כל זה לכתחילה שיהא סימן טוב, אבל בנד"ד כשאין אפשרות אחרת, בודאי אין לדחות את החופה בגלל סימן ברכה, וע"י שו"ת "כתב סופר" (אה"ע סי' מ"ז) שאף לכתחילה אין לעשות בבית הכנסת משום חוקות העמים, בכל זאת תלוי לפי עיני הדיונים ולא כל המקומות שווים בזה, ע"י שם.

ולכן בודאי יעשו בתוך הבית ובצנעה, ובס"ד יחולו עליהם כל הברכות, ושיהיה בנין עדי עד ויראו דורות ישרים ומבורכים.

חתן וכלה שלא רצו לשתות

◀ **שאלה:** הרב מסדר הקידושין בירך "בורא פרי הגפן" וברכת "אשר קדשנו וציונו על העריות" ונתנו לחתן ולכלה לשתות יין ושניהם סירבו משום זהירות בגלל הקורונה.

- א. האם אי שתיית יין ע"י חתן וכלה מעכב לברכת האירוסין?
 ב. האם הרב המסדר יכול לשתות את היין במקומם?
 ג. האם יכול לשתות על סמך ברכה זו או שצריך לברך עוד פעם ברכת "הגפן"?

תשובה:

- א. שתיית החתן והכלה לא מעכב (כמבואר ברש"י עירובין מ"ו, שכל השתייה היא רק מפני שזה גנאי לכוס של ברכה אם לא שותים ממנה), ולכן אפשר לתת לאחר לשתות.
 ב. בודאי שהרב המסדר יכול לשתות, ובזה יוצאים דין שתיית הכוס.
 ג. היות שהרב כיוון להוציא את החתן והכלה בברכת "הגפן" ולא על עצמו, אם הוא רוצה לשתות לכאורה צריך לברך עוד פעם "בורא פרי הגפן".
 וכל זה באופן רגיל שהרב מסדר הקידושין לא מכוון כלל לשתות את היין, אבל כידוע יש מקפידים להפיל כמה טיפות על היד ומלקקים את היין משום שסוברים שזו ברכת הנהנין שאי אפשר להוציא אחרים בלי לשתות בעצמו (ועי' ספר "אפיקי ים" שכתב שכן נהג מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל, ועי' ספר "דרכי יוסף צבי" עמ' קמ"ז שכן נהג אאמו"ר זצ"ל, ועי' קונטרס "אפריון לשלמה" פרק ז' סעיף י"ג). ובאופן כזה מסדר הקידושין לא צריך לחזור ולברך היות שמראש כיוון לצאת בעצמו בברכה.

ברכות החופה בלי להחזיק את הכוס

- ◀ שאלה: היות שזוהרים לא להעביר חפצים מיד ליד, ולא להתקרב אחד לשני, האם אפשר שאת הכוס של שבע ברכות מתחת לחופה יחזיק אדם אחד כל הזמן, ואנשים אחרים יברכו את הברכות, וכן האם יכול לברך כאשר הוא נמצא מחוץ לחופה במרחק?
תשובה: מה שמקפידים להחזיק את הכוס של ברכה בידו, זה רק לכתחילה (עי' משנ"ב ס' קפ"ג ס"ק ט"ז, שבגמרא מסמך אקרא "כוס ישועות אשא"), אבל בדיעבד אפילו אם הכוס עומדת על השולחן אפשר לקדש עליו ולברך עליו את ברכת המצוות. ולכן במצב הזה יכולים לברך את שבע הברכות בשעת החופה גם כשלא מחזיק את הכוס וגם אם לא עומד מתחת לחופה.

דיני ממונות

קנה מוצר ונגנב לפני שקיבלו

- ◀ שאלה: ראובן מוכר מוצרים בביתו, ובגלל המצב מכיון שלא רוצה למסור מיד ליד את המוצר, סיכם עם הקונה שהוא יניח את המוצר בארון החשמל שמחוץ לביתו (של המוכר), והקונה יבוא ויקח את המוצר ויניח שם את הכסף. וכך עשה. אלא שעד שהגיע הקונה נגנב המוצר. הקונה טוען לא קיבלתי, ואילו המוכר טוען שנתן כבר את המוצר עבור הקונה, הדין עם מי?
תשובה: איתא בשו"ע (ח"מ ס' ק"כ סעיף א') המעות באחריות הלווה עד שיפרענו ליד המלווה, ואם זרקן בפניו ונאבדו חייב הלווה, ואפילו המלווה אמר 'זרוק לי חובי', וזרקו ונאבדו חייב הלווה, ודוקא אם המלווה אמר 'זרוק לי להיפטר' אז אפילו זרקו רחוק מן המלווה, הלווה פטור ע"י שם. ולפי"ז בנד"ד כל זמן שהקונה לא אמר בפרוש שהוא מקבל אחריות על המוצר שמונח בחוץ, עדיין הוא ברשות המוכר, ואם נגנב פטור הקונה מלשלם.

הפחדת אנשים באוטובוס

- ◀ שאלה: אחד עלה על אוטובוס שהיה מלא עד אפס מקום, הוציא את הטלפון

מִים   שאלות המצויות בימי הקורונה   חיים

הסלולרי ואמר בקול רם לאשתו שעכשיו חוזר מהרופא שאמר שאולי הוא נשאי של "נגיף קורונה". בתחנה הקרובה נתרוקן האוטובוס מרוב נוסעיו, והיה לו מקום לשבת בשפע. האם נחשב למזיק?

יסוד השאלה הוא, מכיון שהוא התכוון להפחיד את האנשים שירדו מהאוטובוס, ועי"ז הפסידו את הכרטיס, והוצרכו לקנות כרטיס אחר, האם זה נחשב למזיק וחייב לשלם להם.

תשובה: אין זה אלא גרמא בעלמא, מכיון שלא חייבים לרדת והאנשים ירדו רק מחמת פחדם, ומ"מ חייב בידי שמים, מכיון שהתכוון להפחידם, ואם רוצה להיפטר בידי שמים, יעשה צרכי רבים שאולי עי"ז יחזיר להם את הכסף, ועכ"פ אלה שהוא מכיר בודאי ראוי לפצותם ולבקש מהם מחילה (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

נאסר עליו לפתוח את החנות

◀ **שאלה:** שכר חנות ובגלל המצב אסרו עליו למכור את המוצרים במשך כל החודש (כגון ביגוד וכדומה שאינם מוצרים חיוניים), האם השוכר יכול לתבוע מהמשכיר להוריד את דמי השכירות היות שאינה ראויה למכירת המוצרים שלו?

תשובה: יש בזה תביעה מכיון שהשכיר את החנות כדי למכור מוצרים אלו, ומצד החוק אסור לו למכור, ומצד שני יש לו את כל המוצרים בחנות והשתמש בה, ולכן עליהם להתפטר.

דמי מקדמה לצלם

◀ **שאלה:** הזמין צלם לחתונתו ושילם לו דמי מקדמה, ועקב המצב החתונה הגדולה בוטלה, ואינו צריך לצלם, האם יכול לתבוע את הכסף בחזרה?

תשובה: מכיון שכבר שילם, אי אפשר לתבוע את הכסף בחזרה.

דמי ביטול עבודה למנקה של ביהכ"נ

◀ **שאלה:** בית הכנסת סגור חודשיים עקב המצב, האם חייבים לשלם למנקה דמי ביטול היות שלא בא לנקות את בית הכנסת?

תשובה: יש ספק אם בדמי פועל יש פטור של 'מכת מדינה', לכן נוהגים לעשות פשרה ולשלם חצי משיעור של פועל בטל, וכבר הוציאו הבד"ץ של רבינו נסים קרליץ צ"ל מכתב מפורט כמה כל אחד צריך לשלם בתקופה זו, ולכן כל אחד יברר אצל רבו כמה עליו לשלם.

מטפלת שלא רוצה לעבוד

◀ **שאלה:** לאחר שהמצב מתחיל להירגע, יש משפחות שרוצות לשלוח את הילדים למטפלת, אך המטפלת טוענת שלא שווה לה לעבוד עבור מספר מועט של ילדים מכיון שרוב המשפחות עדיין לא שולחות את הילדים, האם צריך להמשיך לשלם לה (בערך חצי מהשכר), כפי שפסקו הרבנים על זמן המגיפה?

תשובה: אם הורי הילד רוצים מצדם לשלוח את הילד, והסיבה שהם לא שולחים היא בגלל שלמטפלת לא שווה לעבוד, בכה"ג לא חייבים להמשיך ולשלם.

גננת שלא לובשת מסכה

◀ **שאלה:** מי שלא שולח את הילד לגן כיון שהגננת מסרבת ללבוש מסכה, האם צריך לשלם על זה שכר לימוד או חצי תשלום?

תשובה: מכיון שהסיבה שלא שולח את הילד היא שלא שומרים על הכללים של משרד הבריאות, אין לו חוב לשלם כלל היות שלא הוא אשם בזה.

לפטר מגיד שיעור שלא רוצה ללמד

◀ **שאלה:** יש הוראות ממשרד הבריאות כיצד להתנהג בכתה בשעת הלימודים, היות והתלמידים לא נשמרים עפ"י הוראות אלו, מגיד השיעור לא מוכן לבוא וללמד אותם, האם אפשר לפטרו בגלל זה?

תשובה: אין שום זכות לפטרו, וטוב עושה מגיד השיעור שלא הולך ללמד שם, ומקפיד מאוד על מש"כ בתורה הקדושה "ונשמרתם מאד לנפשותיכם".

ענינים שונים

עשיית מחיצה מסכך של סוכה

◀ **שאלה:** האם מותר לקחת סכך ולעשות ממנו מחיצה בחצר שבה מתפללים עקב המצב, או שמא כיון שהוקצה למצוותו אסור להשתמש בו לשימוש אחר?

תשובה: הכלל הוא שכל שיורי מצוה לאחר שנגמר מצוותו, מותר להשתמש לשימוש אחר, ובתנאי שאין בזה ביזיון (עי' משנ"ב ס' כ"א ס"ק א'), ולכן מותר לעשות מחיצה בחצרו בין ע"י הסכך ובין ע"י הדפנות.

טבילת כלי במקוה של אנשים

◀ **שאלה:** בגלל הקורונה סגרו את המקוה של הכלים, האם אפשר לטבול את הכלים במקוה המיועדת לטבילת האנשים?

תשובה: מקוה המיועדת לאנשים יש בה הרבה קולות, וכמבואר במשנ"ב (ס' פ"ח ס"ק ד') בשם האחרונים שארבעים סאה מים שאובים כשרים לטבילה זו, עי' שם, אבל לטבילת כלים צריך את כל דיני מקוה בשלימות, ולכן אסור לטבול כלי במקוה בלי לשאול את אחראי המקוה האם מקוה זו כשרה גם לטבילת כלים.

הורדת שערות שנתלבנו מחמת צבע או חומר

◀ **שאלה:** בגלל המצב צבע את דירתו בעצמו, וניתז צבע לבן על כמה שערות, וניסה לנקותו ע"י חומר חזק והשערות הפכו ללבנות. האם מותר להוריד את השערות שהתלבנו הן בגלל הצבע והן בגלל החומר?

תשובה: אסור לאיש ללקט אפילו שיער אחת לבנה מתוך השערות משום "לא ילבש גבר..." ואסור לאיש לצבוע שערות לבנות כדי שיהיו שחורות, אפילו שיער אחת (שו"ע יו"ד ס' קפ"ב סעיף ו', וכן בשו"ע או"ח ס' ש"מ סעיף א').

ואין חילוק אם השיער הלבין מחמת הזקנה או מסיבה רפואית, או אפילו אם נשפך עליהן איזה חומר שגרם להן להלבין, סו"ס אלו שערות לבנות, אבל השערות שנדבק עליהן לכלוך בצבע לבן, בזה אין משום "לא ילבש" כיון שבעצמותן הן שערות שחורות (הגר"נ קרליץ זצ"ל, "חוט שני" ח"ד עמ' שפ"ג).

ולפי"ז בנד"ד, אין להוריד את השערות שנהפכו ללבנות מחמת החומר שניתז עליהן משום "לא ילבש", אבל השערות שרק נצבעו לבן ע"י הצבע יכול לתולשן או לצובען בצבע שחור.

בן לגלח את אביו

◀ **שאלה:** האם מותר לבן לספר את אביו היות שהמספרות סגורות ואסור לצאת החוצה?

מִים שאלות המצויות בימי הקורונה חיים

תשובה: איתא בשו"ע (יו"ד ס' רמ"א סעיף ג') שאסור לבן להוציא קוץ מאביו שמא יעשה בו חבורה, ע"י שם. ולכן כתב בספר "לקט יושר" (עמ' 37): "אין בני רשאי לגלח זקני אע"פ שאני מוחל על כבודי שמא יעשה בי חבורה", עכ"ל. וכענין זה בספר "מושב זקנים" (ע"ת פ' קדושים י"ט, ג') שאסור לבן לספר את אביו שמא יפצע אותו, ע"י שם. ומה"ט מבואר שאסור לחכך את אביו אם יש חשש שיבוא לידי חבורה. וכל זה אם עושה כן בסכין וכדומה, שיש חשש משום חבורה, אבל אם מגלח במספריים או במכונה, שאין חשש כלל משום חבורה, מותר (ע"י שו"ת "באר משה" ח"ד תש פ"ב, שו"ת "שבט קהתי" ח"א תשי"ר, "פסקים ותשובות" יו"ד ס' רמ"א אות ח', ובספר "אוצר כיבוד אב ואם" שם אות מ"ה).

קנה רמקול מכספי מעשר ונתבטל המנין

◀ **שאלה:** בגלל המצב עשו מנין בחצר, ואחד קנה רמקול מכספי מעשר כדי שכולם ישמעו, ועכשיו חזרו להתפלל בבתי הכנסת ואין להם צורך ברמקול, מה לעשות בו?
תשובה: יחפש מוסד תורני שצריכים רמקול (או למגיד שיעור או לנוסעים לטיול) ויתן להם את הרמקול, כדי שיהיה בו שימוש לצורך מצוה.

שני חולים לפניו

◀ **שאלה:** ישנם שני חולים בבית חולים במצב של פיקוח נפש, והרופא יכול להציל אחד מהם בלי לחלל שבת ואת השני רק ע"י חילול שבת, איזה קודם?
יסוד השאלה הוא, שבדאי אם יש חולה אחד שהוא במצב של פיקוח נפש ויכול להצילו בלי חילול שבת חייב לעשות כן, האם גם בזה שבין כך יכול להציל רק אחד מהם עדיף להציל את זה שאפשר להצילו ללא חילול שבת.
תשובה: י"א שיציל את מי שירצה (הגר"א גניחובסקי זצ"ל בשם בעל ה"חזון יחזקאל" זצ"ל), ולא מבעיא למ"ד שפיקוח נפש הותרה בשבת בודאי הדין כן, אלא אפילו לדעת הסוברים שפיקוח נפש 'דחוי' וכמבואר ברמב"ם, אע"פ כן הרי מותר לכתחילה לעשות כן, ולכן יכול להציל את מי שירצה.

לבישת מסכה מצד ימין

◀ **שאלה:** כשלושים מסכה בגלל המצב, האם דינו כמו מלבוש שיש ללבושה קודם על צד ימין לפני צד שמאל?
תשובה: כיון שלבושה בגלל המצב, 'אחשביה' (הגר"ח קניבסקי שליט"א), ולכן לכתחילה יש להניחה קודם על אוזן ימין ואח"כ על אוזן שמאל.

מסכה לכהן בשעת עבודה במקדש

◀ **שאלה:** האם מותר לכהן ללבוש מסכה בשעת עבודה במקדש, או יש בזה איסור משום ריבוי בגדים?
יסוד השאלה הוא, דאיתא בגמרא (זבחים י"ט.), שאם כורך צלצול (בד) קטן על מכה יש בזה איסור ייתור בגדים, ע"י שם, האם גם במסכה אמרינן כן.
תשובה: כיון שאחשביה למסכה, יש לזה שם בגד (הגר"ח קניבסקי שליט"א), ולפ"ז יש בזה איסור ייתור בגדים (וע"ע ספר "אילת השחר" שם שדן אם משקפים נחשבים לייתור בגדים).

המקור ללבישת 'מסכה' בעת מגיפה

◀ כשינגש אחד המקורבים לרבינו חיים קניבסקי שליט"א כשהיה לבוש במסכה, שאלו

רבינו למה הוא לובש זאת, וענה שעכשיו יש 'חוק' ללבוש מסכה בגלל המגיפה. אמר רבינו שליט"א: אין זה חידוש שלהם, ה"חפץ חיים" זצ"ל כבר כתב כך ב"אורח חיים".
חיפשו במשנ"ב ה' חולה בשבת (ס' שכ"ח) ולא מצאו, חיפשו בה' תענית בימים שגזרים תענית משום דבר ועוד (ס' תקע"ו) ולא מצאו. חזרו ושאלו את הגר"ח שליט"א היכן זה כתוב ב"חפץ חיים".

מיד פתח "משנה ברורה" בהלכות תשעה באב (ס' תקנ"ד סעיף ו'), "ביאור הלכה" ד"ה במקום) שכתב שמי שירצה להתענות במקום שאין המחלה בזעם, ח"ו, כשיצא ישא סביב לחוטמו ופיו חתיכה קאמפער ומעט עשב מיאטע.

"שומר פתאים ד"

◀ **שאלה:** מתי אסור ללכת במקום סכנה, ומתי אמרינו "שומר פתאים ד" ומוותר לסמוך שהקב"ה ישמור?

תשובה: מצד אחד מבואר בחז"ל שאסור לעמוד במקום סכנה (שו"ע חו"מ ס' תכ"ז סעיף ח', רמב"ם ה' רוצח פרק י"א ה' ד"ה, ו"מנחת חינוך" מצ' תקמ"ו ס"ק י"א), ומצד שני הרי שטים בים, נוסעים במדבר (פעם כל הדרכים היו דרך מדבר שהוא סכנה), וטסים באוירון הגם שיש בזה סכנה (וראיה שמברכים ברכת "הגומל" אח"כ).

שמעתי מהגאון רבי אברהם גורביץ שליט"א, ראש ישיבת גייטסהד, בשם הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל שדברים שגם בני מלכים עושים, זה סימן שכך "דרך העולם", וכך אנו חיים, ומוותר לעשות משום "שומר פתאים ד", אבל אם זה דבר שבני מלכים נזהרים מלעשותו משום סכנה, נכנס בגדר של 'אסור להיכנס למקום סכנה'.

ולפ"ז כל מה שמשרד הבריאות מתירים לעשות בזמן הנגיף, אם גם בני המלכים ושרי המדינה עושים כן, הרי זה בגדר של "שומר פתאים ד".

מעשה בהגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל (בעל "חזון יחזקאל" על התוספתא) שהיה מגיע כל שבוע לבני ברק למסור שיעור כללי בישיבת סלבודקה, פעם בדרך חזור הנהג נסע במהירות גבוהה מהמותר. אמר לו הרב אברמסקי שהוא רוצה לרדת. אמר הנהג שימשיך וייסע במהירות המותרת. ענה הרב שבכל זאת רוצה לרדת, הסיבה בסהגזאפשר לנסוע ברכב למרות שהוא מקום סכנה היות שהנהג שומר ודואג גם לעצמו, ואפשר לסמוך עליו, אבל בזה שהנהג לא דואג לעצמו אפילו אם יסע לאט יותר, אין זה נהג ששומר על עצמו, ולכן גם אין הנהג שומר עליו.

**בעקבות בתי הכנסת שהיו סגורים למשך כחודשיים,
יש להתחזק בהלכות כבוד בית הכנסת,
ולדקדק ולשמור בהם הליכות והלכות**

סעודת מצוה בבית הכנסת

◀ **שאלה:** האם מותר לעשות סעודת מצוה בבית הכנסת?

תשובה: איתא בשו"ע (ס' קנ"א סעיף ד') לצורך בית הכנסת מותר לאכול ולישון בתוכו וכו' וכשנקבצים לעבר השנה בבית הכנסת מותר לאכול שם.

כתב ה"מגן אברהם" שדוקא בסעודת עיבור השנה שאין בה קלות ראש לאפוקי סעודת מצוה שיש בה שכרות, ומ"מ נוהגים להקל ולעשות סיום הש"ס בבית המדרש מפני שאין להם מקום מרווח, ויש להם על מי לסמוך (משנ"ב ס"ק כ').

ומזה נשתרש המנהג להקל ולערוך שאר סעודות מצוה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות (עי' שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"א תש" מ"ה, ו"שבט הלוי" ח"ט תש" כ"ט כגון סעודה

מִים   שאלות המצויות בימי הקורונה   חיים

שלישית, ועכ"פ אין לעשות שם אלא כשאין מקום אחר, ע"י שם. וכן נוהגים לערוך קידוש לבר מצוה או לחתן, אף שלא ברור אם יש מצוה בדבר, ע"י שם. בכל אופן אין לעשות בבית הכנסת סעודת חתונה, כיון שיש בה אווירה של שמחה וחדוה, ואינה אווירה של כבוד ראש (הגרי"ש אלישיב זצ"ל, "קובץ תשובות" ח"א סי' ט"ז).

דיבורים בבית הכנסת

◀ שאלה: על אלו דברים מותר לדבר בבית כנסת?

תשובה:

- א. צרכי מצוה: על צרכי מצוה מותר לדבר כגון עניני צדקה ופדיון שבויים (שו"ע סי' קנ"א סעיף א').
  - ב. דברי מוסר: דברי מוסר נחשבים לדבר מצוה ומותר, ובכל זאת האר"י ז"ל היה נוהר מאוד שלא לדבר בבית הכנסת רק תפילתו, ואפילו דברי מוסר לא דיבר, שמא יימשך ממנו דברי חול (משנ"ב ס"ק י').
  - ג. שאלות שלום: מותר לשאול בשלום חברו בבית הכנסת, ואפילו לגשת למקומו לצורך כך (משנ"ב סי' ס"ק א').
  - וּאם רואה צורך להאריך בדיבור יותר, כמו לברר כיצד חברו מרגיש ומדוע היה חסר, מותר, אבל יזהר לדבר רק את מה שמוכרח (הגר"נ קרליץ זצ"ל).
  - ד. הצעת שידוך: מותר להציע שידוך בבית הכנסת, שגם זה נחשב לצורך מצוה, אך יש להימנע מלדבר על סכום ההוצאות וההתחייבות, אא"כ זה יעזור להמשך השידוך (הגר"נ קרליץ זצ"ל, ובשו"ת "להורות נתן" ח"א תשי"ו).
  - ה. הצעת מלמד, מגיד שיעור או משגיח: מותר להציע בבית הכנסת מגיד שיעור או שאר משרות תורניות, שגם זה נחשב למצוה (הגר"נ קרליץ זצ"ל).
  - ו. ייעוץ רפואי: מותר לרופא הנמצא בבית הכנסת לענות על שאלות רפואיות, ואפילו לצורך מיחושים בעלמא, שכל זה נחשב צרכי מצוה (הגר"נ קרליץ זצ"ל).
  - ז. לקרוא לחברו: מותר לקרוא לחברו הנמצא בבית הכנסת או בבית המדרש משום שמישהו מחפש אותו בחוץ, או שמישהו מחפשו בטלפון שבחוץ (שו"ע סי' קנ"א סעיף א').
- ומ"מ יאמר זאת בקול נמוך, ובזה יראה שיש לו מורא מן השכינה, לפי שאין דרך היושבים בבית המלך להגביה קולם לפני המלך (ספר "פלא יועץ" ערך מורא), וילך למקומם וידבר אליהם בנחת ובכבוד ראש (שם ערך בית הכנסת).

ללוות, להלוות או לחתום ערבות

◀ מותר ללוות או להלוות בבית הכנסת, וכן הלווה ממלא טופס או חותם על צ'ק, וכן לחתום ערבות לחברו, שהכל נחשב צורך מצוה (הגר"נ קרליץ זצ"ל), ובלבד שיעשה זאת בקצירת האומר.

מכירת חמץ בבית הכנסת

◀ מכירת חמץ הנהוגה בערבי פסחים נחשבת לדבר מצוה, ובכל זאת יעשו זאת בפינה הסמוכה לפתח ובדרך של צניעות וכבוד, ולא ברעש ובקולות כדרך התגרים (שם).

מכירת ספרים

◀ שאלה: האם מותר למכור ספרי קודש בבית הכנסת?

מִים   שאלות המצויות בימי הקורונה   חיים

תשובה: אע"פ שהמוכר עושה זאת להנאת עצמו, כיון שהקונה עושה כן לצורך מצוה מותר (שו"ת "רב פעלים" או"ח ח"ב סי' כ"ד).

נשיקת יד רבו או בניו בבית הכנסת

◀ אסור לנשק בניו הקטנים בבית הכנסת, כדי לקבוע בלבו שאין אהבה כאהבת המקום ברוך הוא (רמ"א סי' צ"ח סעיף א'), וכן את בניו הגדולים אסור לנשק, ונקט בקטנים שדרך האבות להראות להם אהבה יתירה ("אורח נאמן" שם סי' קה'), ואפילו שלא בשעת התפילה אסור לנשקם בבית הכנסת (הגר"ח קניבסקי שליט"א, בספר "אשי ישראל" פרק י"א סי' ק"ד).
אבל לנשק ידי אביו ורבו שחייב בכבודם, מותר, שגם זה בכלל מצוה ("בן איש חי" שנה א' פ' ויקרא אות י"א).

יריקה בבית הכנסת

◀ מותר לירוק בבית הכנסת ובלבד שישפשפפו ברגליו (שו"ע סי' קנ"א סעיף ז'), האר"י ז"ל היה נוהר מריקה (משנ"ב סי' כ"ד), ומסתברא דמידת חסידות הוא (שעה"צ סי' ט"ו). ובכל זאת מי שמקפיד בביתו לא לירוק על הרצפה, גם בבית הכנסת אסור לו לעשות כן (שעה"צ שם) שח"ו לא יזלזל בבית הכנסת יותר מביתו.

קדושת בית הכנסת בעזרת נשים

◀ **שאלה:** האם יש קדושת בית כנסת בעזרת נשים או מותר לעשות שם הכל?

תשובה: עזרת נשים יש בה קדושה, ויש לנהוג בה קדושה כמו בבית הכנסת (פמ"ג סי' קנ"א סי' א', שו"ת מהרש"ם ח"א תשי"ז), אבל קדושתה קלה משל בית הכנסת (שו"ת "אבני נזר" סי' ל"ג, שו"ת "בית שלמה" תשי"ב א'), "ערוך השולחן" סי' קנ"ד סי' ז'. והא דכתב ב"חכמת אדם" (כלל פ"ו סעיף א') שאין לעזרת נשים קדושה כלל, עיי' שם, י"ל שכוונתו שקדושתה קלילה משל בית הכנסת (שו"ת "משנת יוסף" סי' י"ט).